



## คู่มือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต  
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง



## คู่มือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

### คณะผู้จัดทำ

ดร.พัทธนันท์    หารรักษาภิรมย์โชค

รศ.ดร.อรจริย์    ณ ตะกั่วทุ่ง

รศ.บรรจบ    ภิรมย์คำ

ผศ.ปาริชาติ    จันทรเพ็ญ

ดร.นภาพร    ยอดสิน

### ออกแบบหน้าปกและจัดรูปเล่ม

ดร.พร้อมศักดิ์    บึงบัว

นางสาวชญาภรณ์    พัวพาณิชย์

นางสาวหทัยนันท์    ตาลเจริญ

นายโสภาค    เจริญสุข

## คำขอบคุณ

ในการพัฒนาคู่มือเล่มนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านตามรายชื่อที่ปรากฏอยู่ในภาคผนวกซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความรู้และประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ และการวางแผนชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และคุณเนตรดาว ยิ่งยุบล ผู้จัดการภาคกลางของสถาบันการจัดการทางสังคมที่คอยให้ข้อมูลสนับสนุนการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำคู่มือเล่มนี้ และสำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางชุมชนแห่งการเรียนรู้ รวมถึงคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ที่สนับสนุนให้คณะนักวิจัยดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างเรียบร้อย ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาคู่มือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และทีมออกแบบรูปเล่มจากนิสิตปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะผู้จัดทำ

## คำนำ

การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาชุมชน แต่ชุมชนจะสามารถวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ก็ต้องมีความรู้ ความเข้าใจถึงลักษณะของข้อมูล มิติแห่งการพัฒนาพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถรู้จักตนเองว่าสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านใดบ้าง และไม่สามารถพึ่งตนเองในด้านใดบ้าง โดยนำมาใช้เป็นประเด็นในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนต่อไป มุ่งเป้าให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีความเข้มแข็ง เกิดการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างสมดุลและยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยจุดประกายและมีส่วนผลักดันให้สมาชิกชุมชน แกนนำชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถร่วมกันขับเคลื่อนตนเองจากที่เป็นอยู่ไปสู่จุดที่ดีกว่าเดิมได้อย่างมีความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศของเราสืบต่อไป

คณะผู้จัดทำ

กันยายน ๒๕๕๕

## สารบัญ

|                                                                                  | หน้า |
|----------------------------------------------------------------------------------|------|
| องค์ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง | ๗    |
| - ข้อมูล                                                                         | ๘    |
| - มติแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต                                                     | ๑๔   |
| - หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                   | ๒๑   |
| - หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง     | ๒๒   |
| ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ชุมชน                                                   | ๒๓   |
| ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค                        | ๖๔   |
| ขั้นตอนที่ ๓ การค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชน                                         | ๗๐   |
| ขั้นตอนที่ ๔ การวางแผนพัฒนาชุมชน มีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ                | ๘๔   |
| ขั้นตอนที่ ๕ การดำเนินงานตามแผน                                                  | ๘๔   |
| ขั้นตอนที่ ๖ การติดตามและประเมินผล                                               | ๘๔   |
| รายการอ้างอิง                                                                    | ๙๐   |
| ภาคผนวก                                                                          | ๙๑   |

## คู่มือ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

### ชุมชนแห่งการเรียนรู้ : คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และ สร้างสมดุล การพัฒนา

แนวทางในการพัฒนาประเทศภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศล้วนส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต เนื่องจากผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงการบริหารจัดการที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาในระยะยาว ดังนั้น การเตรียมความพร้อมหรือการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ซึ่งมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ สำหรับวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๐ คือ “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีปวงชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน ที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหาร และพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” ทั้งนี้เพื่อเป็นการรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยมุ่งใช้จุดแข็งและศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตภาคเกษตรและการประกอบกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจะต้องปรับตัวให้ทันกับระบบเศรษฐกิจโลกและภูมิภาคพร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘

แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของชาวบ้านทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่สมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกโดยยึดหลักความพอเพียง ที่มีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในสังคม ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง มีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับ

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ โดยใช้กระบวนการพัฒนาที่ต้องใช้ “**ความรอบรู้**” ในการพัฒนาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “**คุณธรรม**” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “**ความเพียร**” ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีกับการเตรียมตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ในปีพ.ศ.๒๕๔๘-๒๕๕๐ ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนของรัฐบาลได้ดำเนินโครงการนาร่องบูรณาการเพื่อเอาชนะความยากจน ๑๒ จังหวัด จนพัฒนาเป็นโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ ๑๗ จังหวัด และตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ได้เกิดจังหวัดต่อยอด ๑๗ จังหวัด เพื่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างชุมชนฐานความรู้ ที่นำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่เรียกว่า “**แผนชุมชน**” ต่อมาในปีพ.ศ.๒๕๕๒-๒๕๕๓ มีปรากฏการณ์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มีพื้นที่ที่สามารถตกผลึกทางความคิดอย่างเป็นรูปธรรม จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบระเบิดจากข้างในด้วยข้อมูลจากฐานล่าง มีต้นแบบชุมชนเข้มแข็งที่ระเบิดจากข้างในด้วยบัญชีครัวเรือนเต็มพื้นที่ ไม่น้อยกว่า ๒๕ ตำบล ในเกือบทุกจังหวัดของโครงการและชุมชนเหล่านี้ได้มีการใช้พลังจากข้อมูลฐานล่างในการกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ เกิดการใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ในการสร้างองค์ความรู้ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทำให้ชุมชนอันประกอบด้วย สมาชิกทุกระดับเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง ขับเคลื่อนชุมชนของตนจากจุดที่เป็นอยู่ไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิสัยทัศน์ตามที่มุ่งมั่น หรือเพื่อขจัดปัญหาของชุมชนทั้งระดับบุคคลและระดับกลุ่มให้หมดไปหรือดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ดังนั้น การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “**คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา**” เพื่อมุ่งสู่ความพอเพียงที่ปรับจากการมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาที่ยึด “**คน**” เป็นตัวตั้ง โดยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์และความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนเป็นหลัก และใช้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาคนให้มีความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับชุมชนที่การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนเป็นฐาน จะทำให้สามารถเข้าใจถึงสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการเห็นความเชื่อมโยงของการ “**มีเหตุผล**” “**ความพอประมาณ**” “**ระบบภูมิคุ้มกัน**” และ “**ความรู้คู่คุณธรรม**” เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและชุมชนได้



### ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการอ่านคู่มือนี้เล่มนี้

- ชุมชนมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถนำข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์ถึงปัญหาชุมชนได้อย่างแท้จริงและเกิดความเข้าใจในการเชื่อมโยงสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ชุมชนมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถยกระดับความเชื่อมโยงเป้าหมายของชุมชนกับทุกภาคส่วน จนเกิดการให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมตามยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ

### ผู้ใช้คู่มือจะได้รับความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่อไปนี้

- เหตุผลที่ชุมชนจำเป็นต้องเข้าใจแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)
- เข้าใจกระบวนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้อมูล มิติแห่งการพัฒนาและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- เข้าใจหลักการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนสู่การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนชุมชนได้

“.....หากชุมชนใดสามารถรู้จักตนเองว่ามีปัญหาใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเหมาะสมกับภูมิสังคมของชุมชน จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลได้.....”

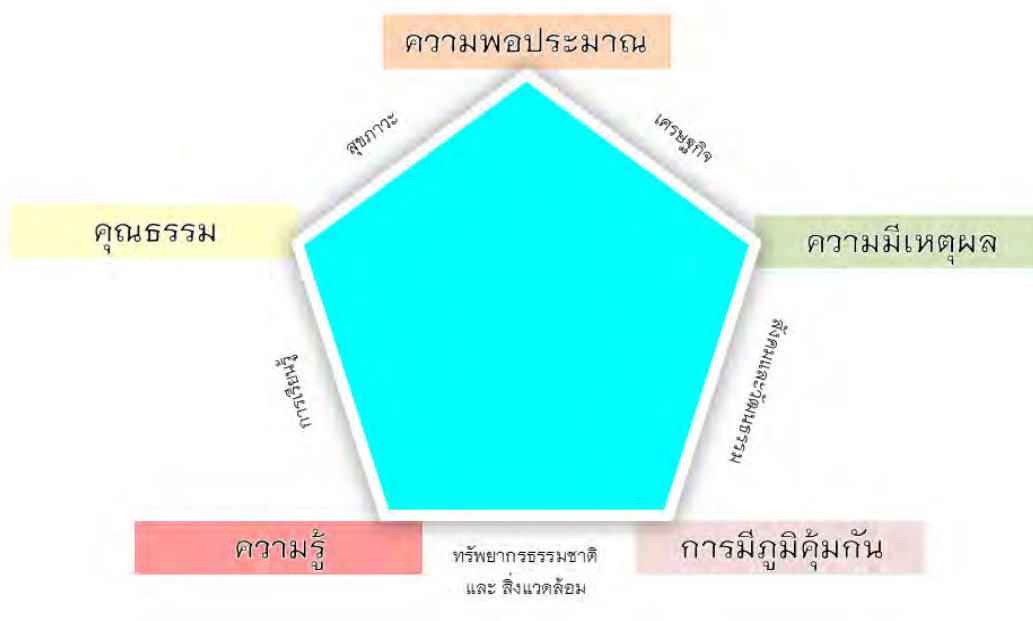


## ภาวะที่ชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิต

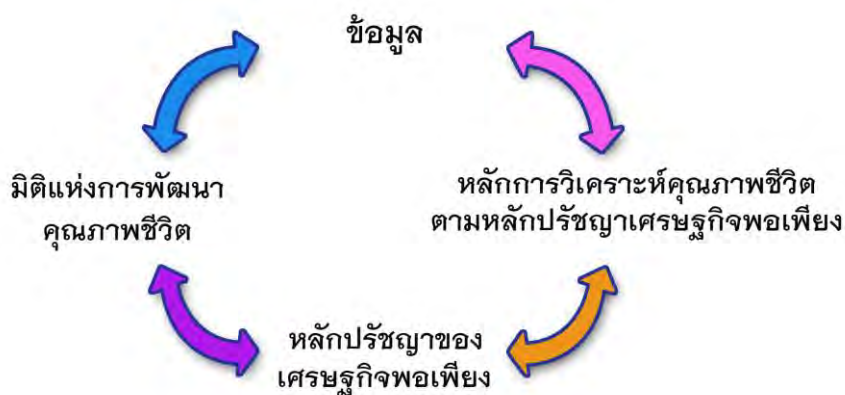
ทุกชุมชนย่อมต้องการพัฒนาตนเองจากสถานภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ไปสู่สถานภาพหรือสถานการณ์ที่ดีกว่าเดิม ซึ่งก็คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั่นเอง

การก้าวไปข้างหน้าสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิมมักเป็นไปตามความฝันหรือความมุ่งมั่น หรือที่รวมเรียกว่า “วิสัยทัศน์” ชุมชนจะพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการก้าวไปได้ด้วยกันก็ต้องมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และเมื่อมีวิสัยทัศน์แล้วก็ต้องมีแผนปฏิบัติการที่ช่วยพากันก้าวเดินไป การก้าวไปด้วยกันนี้ย่อมต้องใช้กลไกของกระบวนการเรียนรู้จากกันและกัน

คู่มือเล่มนี้ จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีเกี่ยวข้องกับโครงการนำร่องบูรณาการเพื่อเอาชนะความยากจน ๑๒ จังหวัด จนพัฒนาเป็นโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ ๑๗ จังหวัดและการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์ โดยหวังจะทำให้ชุมชนทั้งหลายสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน



## การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง



๑. ข้อมูล
๒. มิติแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต
๓. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๔. หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การทำความเข้าใจถึงลักษณะของข้อมูล มิติแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเด็นดังกล่าวจะทำให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชุมชนว่าชุมชนของตนเองมีการดำเนินการอย่างไรบ้าง และมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจในด้านใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ และตระหนักถึงความพอเพียง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เป็นกลไกผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลและยั่งยืน ต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

## ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องเข้าใจลักษณะของข้อมูลที่ต้องวิเคราะห์ รวมทั้งต้องเข้าใจว่าข้อมูลนั้นมีความหมายอย่างไร มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันและส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร ดังนั้น ผู้วิเคราะห์จึงจำเป็นต้องเข้าใจประเภทของข้อมูลและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนเพื่อเชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ รายละเอียดดังกล่าว มีดังนี้

**๑. ประเภทข้อมูลที่ส่งผลต่อการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** สำหรับข้อมูลสามารถแบ่งประเภทได้ ๒ ประเภท คือ ข้อมูลพื้นฐานชุมชน และ ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

### ๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ได้แก่

#### ๑.๑.๑ ข้อมูลศักยภาพชุมชน

- ขนาดของพื้นที่ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ เส้นทางคมนาคม สภาพดินและคุณภาพดิน แหล่งน้ำและคุณภาพน้ำเพื่อการเกษตร การประมง การเลี้ยงสัตว์และการอุปโภค-บริโภค ปริมาณน้ำฝนในรอบปี ขนาดของพื้นที่ป่าและสภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่า ภัยธรรมชาติ
- ระบบการผลิตทางการเกษตร การปลูกข้าวนาปี นาปรัง การทำสวน การปลูกพืชผัก การทำปศุสัตว์ พันธุ์พืชที่ปลูก (พันธุ์ส่งเสริม พันธุ์พื้นเมือง) ไม้ผล พันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ
- ประเภทของการใช้ที่ดิน ได้แก่ พื้นที่ในเขตปกครอง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่สาธารณะประโยชน์
- ปฏิทินการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการประมงในชุมชน
- จำนวนประชากร หญิง – ชาย แยกตามอายุ (วัยแรงงาน วัยการศึกษา วัยเด็ก วัยชรา) จำนวนครัวเรือน แยกตามฐานความเป็นอยู่ การตั้งบ้านเรือนในชุมชน

#### ๑.๑.๒ ข้อมูลด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง

- ประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ความคิด ค่านิยม

- ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในและภายนอกชุมชน
- ผู้นำชุมชน/กลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครเพื่อป้องกันภัยพลเรือน (อปพร.) และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมสวัสดิการต่างๆ ของชุมชนในด้านการผลิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต และฉาปนกิจ
- การศึกษา และ สุขภาพ
- โครงสร้างทางการปกครอง การแบ่งหมู่บ้าน
- กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม
- การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของชุมชนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การรวมกลุ่มกองทุนชุมชน สวัสดิการชุมชน

#### ๑.๑.๓ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

- การประกอบอาชีพ อาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริม
- ความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ในการประกอบอาชีพ
- คนวัยแรงงาน จำนวนคนมีงานทำ คนว่างงาน แรงงานในอนาคต เช่นจำนวนแรงงานที่ใช้ในการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน
- ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สิน เงินออม ในชุมชน
- ข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด
- แหล่งทุนในชุมชน เช่น กองทุนต่างๆ ในชุมชน
- ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์หลัก ผลิตภัณฑ์รอง ผลิตภัณฑ์ในอนาคต
- วัตถุดิบในการผลิตสินค้าชุมชน แหล่งวัตถุดิบอื่นๆ
- ตลาดในชุมชน ช่องทางการตลาด และ เครือข่ายการตลาด
- แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
- ปัญหาทางเศรษฐกิจ ในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน
- ขนาดการถือครองที่ดินต่อครัวเรือนในการประกอบอาชีพต่างๆ เช่น ทำนาปลูกข้าว ทำสวนแบบไร่นาสวนผสมฯ
- อัตราการจ้างแรงงานภายนอกในการทำการเกษตรต่อปี

#### ๑.๑.๔ ข้อมูลด้านภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ความรู้

- การรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค
- การประกอบอาชีพ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

## ๑.๒ ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน

ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ได้แก่

### ๑.๒.๑ รายรับ

รายรับ หมายถึง เงินที่ได้รับเข้ามาในครัวเรือนจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

- จำนวนเงินที่ได้จากการขายผลผลิตจากการทำนา ทำไร่ ทำสวน
- ขายสัตว์เลี้ยง
- ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมหรืองานฝีมือต่างๆ
- การค้าขายสินค้าที่ซื้อมารวมทั้งการขายอาหาร
- เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น
- ค่าจ้างจากการทำงานหรือให้บริการ
- การขายที่ดิน บ้าน เครื่องมือ ยานพาหนะต่างๆ
- การให้เช่าที่ดิน บ้าน รถไถ เครื่องมือ ยานพาหนะต่างๆ
- ดอกเบี้ยเงินกู้ / ธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้น ประกันชีวิต การลงทุน

เงินคืนจากลูกหนี้

- เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ
- การเลี้ยงโชค
- เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้องส่งมาให้
- จากแหล่งอื่นๆ เป็นต้น

### ๑.๒.๒ รายจ่าย

รายจ่าย หมายถึง เงินที่ต้องจ่ายออกไปเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ดังนี้

- เพื่อประกอบอาชีพ เช่น ค่าจ้างแรงงาน ค่าเช่า/ซื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือลงทุนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ค่าโดยสารรถ เรือ รถไฟ เครื่องบินรวมทั้ง ค่าแสดมป์ ไปรษณีย์ และค่าส่งพัสดุภัณฑ์ ค่าพลังงานและน้ำมันในการประกอบอาชีพ ค่าปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์ ค่าปุ๋ยเคมี ค่ายาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ค่าซื้อสัตว์เพื่อการประกอบอาชีพ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ และค่าซื้อสินค้าเพื่อมาจำหน่าย

- เพื่อการบริโภคในครัวเรือน เช่น ค่าข้าวสารทุกชนิด เนื้อสัตว์บก สัตว์ แมลง และสัตว์อื่นที่ใช้เป็นอาหาร ผักสด ผลไม้ พริก หัวหอม กระเทียม ขิง ข่า ตะไคร้ กระชาย ฯลฯ และเครื่องเทศ ไข่สด อาหารแห้ง อาหารกระป๋อง อาหารหมักดองทุกชนิด อาหารสำเร็จรูป และ

เครื่องปรุงอาหาร อาหารสำเร็จที่ซื้อจากร้าน น้ำดื่มสะอาด น้ำอัดลม ชา กาแฟ เครื่องดื่มเกลือแร่ นมทุกชนิด โอวัลติน ไมโล โกโก้ น้ำผลไม้ และค่าเชื้อเพลิงในการหุงต้ม

- ค่ายา และเครื่องนุ่งห่ม เช่น ค่ายาและค่ารักษาพยาบาล เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องนอนของสมาชิกในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการเสริมสวย และของใช้ประจำวัน

- ที่อยู่อาศัย เช่น ค่าซ่อมแซมต่อเติมหรือปลูกบ้าน ปรับปรุงบริเวณบ้าน ค่าซ่อมหรือซื้อเครื่องใช้ในบ้าน ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าโทรศัพท์ทั้งครัวเรือน และค่าภาษีต่างๆ รวมถึงค่าเก็บขยะ ฯ

- เพื่อการลงทุนและงานสังคม เช่น จ่ายดอกเบี้ย และผ่อนใช้หนี้เงินกู้ เงินยืม เล่นแชร์ เงินทำบุญ หรือเงินช่วยงาน เงินเดือนหรือเงินที่ส่งไปช่วยเหลือญาติในครอบครัวที่อยู่อื่น และจ่ายเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

- เพื่อการศึกษา เช่น ค่าเทอม ค่าเรียนพิเศษ ค่ากิจกรรมพิเศษ ค่าอุปกรณ์การเรียน และชุดนักเรียน ชุดพลศึกษา ชุดลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ค่าขนมที่ให้เด็กไปโรงเรียนรายวัน หรือรายเดือน และค่ารถรับส่งเด็กไปโรงเรียนแบบประจำและรายเดือน

- ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ขนมอบเคี้ยว ขนมอบกรอบ ลูกอม เครื่องดื่มชูกำลัง เหล้า เบียร์ ยาสูบ ไวน์ กระแซ่ สาโท ยาสูบ บุหรี่ หมาก ยานัตถ์ ฯลฯ เงินที่เสียไปโดยไม่เต็มใจ และเงินที่จ่ายเพื่อการเสี่ยงโชค เสี่ยงดวงต่างๆ

### ๑.๒.๓ เงินออมและหลักประกัน

เงินออมและหลักประกัน หมายถึง เงินที่มีการจัดเก็บในรูปแบบต่างๆ ได้แก่

- จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ยประกันภัย
- ฝากธนาคาร ซื้อพันธบัตร ฝากสหกรณ์ออมทรัพย์ ออกเงินกู้
- ซื้อทอง เงิน นาก เพชร พลอย และเครื่องประดับที่มีค่าอื่นๆ
- เงินสด เงินดาวน์ หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อหรือเช่าที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ
- เงินสด เงินดาวน์ หรือเงินผ่อนเพื่อยานพาหนะ

### ๑.๒.๔ หนี้สิน

หนี้สิน หมายถึง เงินที่ได้มาจากกู้ยืมจากตัวบุคคล บริษัท ห้างร้าน ธนาคาร และกลุ่มหรือสถาบันการเงินในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ในรูปแบบของการนำมาลงทุนให้เกิดรายได้ หรือหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือแบ่งออกเป็นกู้ใน – นอกระบบ และการผ่อนใช้หนี้เงินกู้ใน – นอกระบบ เช่น

- เงินกู้ใน- นอกระบบ นำไปใช้เพื่อการลงทุนและการประกอบอาชีพมีอัตราดอกเบี้ยที่ %
- เงินกู้ใน- นอกระบบ นำไปใช้เพื่อการศึกษาบุตรหลานอัตราดอกเบี้ยที่ %
- เงินกู้ใน- นอกระบบ นำไปใช้เพื่อการใช้จ่ายอื่นๆ

- อัตราดอกเบี้ย% สำหรับการผ่อนใช้หนี้เงินกู้ใน – นอกกระบบ เป็นเงินต้น และ ดอกเบี้ยเท่าไร

### ๑.๒.๕ บัญชีที่ดิน

บัญชีที่ดิน หมายถึง ข้อมูลการครอบครองที่ดินในแต่ละครัวเรือน ทั้งในส่วนที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยไม่มีภาระหนี้สิน และในส่วนที่มีภาระหนี้สินจากสถาบันการเงิน ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงสถานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

## ๒. หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือน

๒.๑ เห็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนที่ทำให้ชาวบ้านรู้จักสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง โดยใช้ตัวเลขรวมทั้งบ่งบอกถึงวิกฤตของสถานการณ์เปรียบเทียบในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน ซึ่งจะต้องทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกนึกคิดในการปรับเปลี่ยนตนเองไปในทางที่ดีในลักษณะที่ทำให้เขาเกิดความคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักพอประมาณ และนำไปสู่การมีภูมิคุ้มกันให้กับตนเองต่อไป

๒.๒ การนำยอดรายรับ - รายจ่ายรวม มาใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อกำหนดให้ได้ว่าชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้หรือไม่ อยู่บนความพอเพียง และความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิเคราะห์ต้องคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ การแยกประเภทของรายรับว่ามาจากแหล่งใด โดยแยกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) พึ่งตนเอง (การพึ่งด้วยกำลังของผู้มีรายรับด้วยตนเองเท่านั้น) หรือ ๒) พึ่งจากภายนอก เช่น รายได้จากการขายผลผลิต ค่าขายสินค้าที่ซื้อมา ขายสัตว์เลี้ยง ขายผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรม เป็นการพึ่งตนเอง แต่รายได้ดังกล่าวไม่ว่าจะมาจาก เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าคอมมิชชั่น ค่าจ้าง การทำงานหรือให้บริการ ดอกเบี้ยเงินกู้/ธนาคาร พันธบัตรรัฐบาล เงินปันผลจากหุ้น ประกันชีวิต การลงทุน เงินคืนจากลูกหนี้ เงินสงเคราะห์และสวัสดิการต่างๆ การเสี่ยงโชค เงินที่ลูกหลาน ญาติพี่น้องส่งมาให้ และจากแหล่งอื่นๆ ล้วนถือเป็นเงินรายรับที่มาจากการพึ่งภายนอกทั้งสิ้น

๒.๒.๒ การวิเคราะห์ว่ารายจ่ายด้านใดบ้างที่ชุมชนไม่สามารถผลิตหรือจัดการได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะถือว่ารายจ่ายดังกล่าวเป็นรายจ่ายที่ต้องพึ่งภายนอก เช่น ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ค่าจ้างแรงงานมาจากคนภายในหรือภายนอกพื้นที่ จัดเป็นการพึ่งภายนอกและมีภูมิคุ้มกันหรือไม่ เช่น การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายระหว่างการซื้อปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์กับ ค่าปุ๋ยเคมี ถ้าค่าปุ๋ยชีวภาพสูงกว่า แสดงถึงการพึ่งตนเองและการมีภูมิคุ้มกันของชุมชน เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายที่ชุมชนต้องซื้อผักสด ผลไม้ พริก หัวหอม กระเทียม ขิง ข่า ตะไคร้

ฯลฯ แม้ในชุมชนจะมีครัวเรือนที่ปลูกผักหลายชนิด สามารถปลูกกินเองได้ก็ตาม แต่รวมแล้วชุมชนยังมีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งแสดงถึงความไม่พอเพียง หรือชุมชนไม่ต้องซื้อข้าวสารบริโภคเพราะสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาสะท้อนถึงความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นสำคัญในการเชื่อมโยงกับปัญหาในมิติต่างๆ ของชุมชน

ค่าปุ๋ยเคมียังสูงกว่าปุ๋ยชีวภาพอยู่เลย แสดงว่า ชุมชนยังพึ่งตนเองน้อยอยู่



| รายการ                                                  | กะบกเตี้ย        | กุดจอก            | ดงคอน             | เด่นใหญ่          |
|---------------------------------------------------------|------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| รายจ่าย ครัวเรือนที่ทำบัญชีครัวเรือน                    | ๑๕๐              | ๑๒๐               | ๒๑๗               | ๑๑๙               |
| ๑.๑. ค่าจ้างแรงงาน                                      | ๒,๓๑๕,๓๑๙        | ๒,๗๕๙,๑๕๒         | ๔,๓๒๒,๙๙๒         | ๒,๙๐๔,๓๘๑         |
| ๑.๒. ค่าเช่า/ซื้อวัสดุอุปกรณ์ หรือ<br>ลงทุนเครื่องมือ ฯ | ๑,๓๘๒,๒๖๑        | ๓,๕๕๑,๓๔๐         | ๘,๐๒๑,๐๙๖         | ๔,๐๗๖,๒๕๓         |
| ๑.๓. ค่าโดยสาร รถ เรือ รถไฟ ฯ ค่า<br>แสดมป์ ไปรษณีย์ ฯ  | ๒๘๖,๑๓๗          | ๓๑๖,๘๙๔           | ๓๑๖,๑๙๖           | ๒๖๙,๗๙๙           |
| ๑.๔. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงพาหนะ<br>เดินทาง/ประกอบอาชีพ    | ๑,๕๘๔,๔๓๕        | ๒,๗๕๖,๕๗๔         | ๕,๑๖๒,๐๗๕         | ๒,๗๓๑,๖๐๗         |
| ๑.๕. ค่าปุ๋ยชีวภาพ หรืออินทรีย์ ฯ                       | ๘๖๖,๔๓๕          | ๓,๗๔๔,๒๖๐         | ๑,๒๘๘,๘๐๑         | ๑,๓๑๘,๕๕๐         |
| ๑.๖. ค่าปุ๋ยเคมี/ฮอร์โมน ฯ                              | ๑,๓๘๐,๔๒๕        | ๔,๙๖๒,๒๓๗         | ๖,๒๒๐,๐๘๒         | ๔,๒๕๙,๕๕๒         |
| ๑.๗. ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช                           | ๙๐๑,๐๓๕          | ๒,๖๖๖,๐๙๕         | ๓,๖๖๘,๙๐๖         | ๑,๘๑๕,๘๔๐         |
| ๑.๘. ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือฯ<br>ประกอบอาชีพ        | ๓๘๕,๐๑๒          | ๓๘๔,๕๔๙           | ๑,๓๔๒,๒๗๙         | ๘๗๘,๐๘๕           |
| ๑.๙. ซื้อสินค้ามาจำหน่าย                                | ๒๔๙,๘๑๖          | ๑,๑๗๔,๗๖๔         | ๒,๖๗๔,๒๒๑         | ๔๒๙,๘๔๙           |
| <b>รวมค่าใช้จ่ายหมวดที่ ๑</b>                           | <b>๙,๓๕๐,๘๗๕</b> | <b>๒๒,๓๑๕,๘๖๕</b> | <b>๓๓,๐๑๖,๖๔๘</b> | <b>๑๘,๖๘๓,๙๗๙</b> |

๓. ไม่ควรนำเงินกู้ยืมไปรวมกับรายรับ-รายจ่าย เพราะจะทำให้เกิดความสับสนได้ เนื่องจากการลงตัวเลขในบัญชีครัวเรือนสามารถทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล เห็นได้จากการที่คนเรามีเงิน ๑,๐๐๐ บาท ถ้าหากกู้มาเพิ่มอีก ๒,๐๐๐ บาท บางคนอาจเข้าใจว่าเขามีรายรับรวมเป็น ๓,๐๐๐ บาท แต่เขาลืมไปว่าเงิน ๒,๐๐๐ บาทเขาต้องมีการจ่ายดอกเบี้ย



๔. การวิเคราะห์รายจ่ายควรดูประเภทของการจ่ายว่ามีลักษณะใด เช่น การจ่ายแบบต่อเนื่องเป็นประจำทุกวัน ทุกเดือน หรือปีละครั้ง ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องรายจ่ายอย่างถูกต้อง รวมทั้งทำให้สรุปข้อมูลรายจ่ายในภาพรวมถูกต้องยิ่งขึ้นด้วย (สำหรับค่าประกันรถยนต์ ค่าซ่อมบ้าน สำหรับค่าผ่อนบ้าน ค่าเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ เบี้ยประกันภัยถือเป็นการออม)

๕. การวิเคราะห์รายรับ การฝากเงินธนาคาร การซื้อพันธบัตร การฝากเงินออมในรูปแบบของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงการเล่นแชร์ ถือว่าเป็นการออม

๖. ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนสามารถสะท้อนพฤติกรรมของครัวเรือนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าเช่า ค่าบุหรี่ย ี ดูหนัง ฟังเพลง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกับการลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยหรือไม่จำเป็นได้

๗. การวิเคราะห์บัญชีครัวเรือนทำให้ชาวบ้านเกิดการคิดอย่างเป็นระบบ และมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงประเด็นของข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนกับปัญหาในภาพรวมภาพย่อย และมองเห็นกฎกติกาในการแก้ปัญหาอย่างครบวงจร ในรูปแบบของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

๘. การวิเคราะห์ทั้งหลายต้องใช้ข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลขจากบัญชีครัวเรือนแล้วจึงใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพในการสรุปอธิบายความหมายประกอบ แต่ไม่ควรใช้การระดมความคิดเห็นเพื่อสะท้อนข้อมูล แต่ควรใช้เพื่อการวางแผนในการแก้ปัญหาของชุมชนต่อไป

### มิติแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตสามารถมองได้ในฐานะเป็นภาพรวมขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล และสามารถมองเป็นภาพรวมจาก ๗ ประการ ได้แก่ สุขภาพ การใช้สติปัญญา ชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม โดย United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP) สำหรับประเทศไทยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมุ่งพัฒนาทั้งในด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีพในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน คือ มีสัมมาอาชีวะ มีรายได้ตามสมควรแก่อัตภาพ มีปัจจัยสี่ในการครองชีพ (ด้านเศรษฐกิจ) มีการศึกษาตามสมควร มีสุขภาพอนามัยดี มีครอบครัวดี (ด้านสังคม) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ (ด้านจิตใจ) ดังนั้นจึงส่งผลให้มีการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการผลักดันเป็นยุทธศาสตร์ต่างๆ ในการพัฒนาประเทศ

สำหรับความหมายของคำว่า “ความจำเป็นพื้นฐาน” (จปฐ.) คือ ความต้องการขั้นต่ำที่ประชาชนทุกคนหรือทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ควรจะมีหรือควรจะเป็น เพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขพอสมควร (พออยู่พอกิน) ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งมี ๖ หมวด ได้แก่ ๑) สุขภาพดี มี ๑๓ ตัวชี้วัด ๒) มีบ้านอาศัย มี ๘ ตัวชี้วัด ๓) ฝึกฝนการศึกษา มี ๗ ตัวชี้วัด ๔) รายได้ก้าวหน้า มี ๓ ตัวชี้วัด ๕) ปลูกฝังค่านิยมไทย มี ๖ ตัวชี้วัด และ ๖) ร่วมใจพัฒนา มี ๕ ตัวชี้วัด

ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในคู่มือเล่มนี้สามารถสรุปได้ว่า มิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) แนวคิดตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน ตัวชี้วัดสำหรับการเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และการเปรียบเทียบรายได้ประชาชาติของประเทศไทย แบบปริมาณลูกโซ่กับบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน สามารถสรุปได้ว่า มิติของการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถแบ่งได้ ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาวะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### มิติด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนสามารถพัฒนาเศรษฐกิจตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตให้กับทุกวัย สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมและทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง เพื่อป้องกันมิให้ตกอยู่ในวงจรความยากจน และสามารถปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งอาศัยแนวทางการพัฒนาดังนี้

- ส่งเสริมสถาบันเกษตรกร สหกรณ์ วิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน บนฐานการผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- พัฒนากลุ่มอาชีพให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ที่ครบวงจรทั้งห่วงโซ่มูลค่า
- สร้างเสถียรภาพรายได้เกษตรกรกับการพัฒนาอาชีพและแนวทางสร้างรายได้เสริมนอกฤดูกาล
- สนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนในการประกอบอาชีพที่กว้างขวาง
- พัฒนาทักษะความสามารถทั้งด้านการผลิตและการบริการจัดการรวมเพื่อเพิ่มโอกาสการประกอบสัมมาชีพที่หลากหลาย
- จัดสรรที่ดินของรัฐและการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยให้กับผู้มีรายได้น้อย
- พัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพ และการศึกษา
- พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคม ทั้งเกิด แก่ เจ็บ ตาย

- ส่งเสริมการต่อยอดการออมในชุมชน
- ส่งเสริมการออมเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงเมื่อชราภาพ,

### มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ และสังคมมีค่านิยมร่วมและยึดหลักผลประโยชน์ของสังคม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัยชุมชนให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยอาศัยแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมการขยายผลและพัฒนาศักยภาพของคนสามวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกันครอบครัว ชุมชนอย่างอบอุ่น และเข้มแข็งควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเครือข่ายภาคประชาสังคม
- สร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยให้ประชาชนเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมทั้งภายใน - ภายนอกชุมชน
- ฟื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อช่วยสร้างความสมดุลและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ และป่าไม้อย่างยั่งยืน อันเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรในอนาคต
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันภัยจากการก่อการร้าย และอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัยที่ส่งผลต่อสภาวะทางเศรษฐกิจในระยะยาว
- ส่งเสริมบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชนและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ



## มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่าโดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ แรงงาน รวมทั้งเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสมไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความมั่นคงระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน และการใช้วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนและการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้เกิดการนำวัสดุเหลือใช้ เช่น แกลบ พางข้าว ชังข้าวโพด เศษไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น มาใช้ในการผลิตพลังงานจากชีวมวลและก๊าซชีวภาพเพื่อลดมลภาวะแก่ชุมชน โดยใช้ฐานข้อมูลและองค์ความรู้ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ทั้งด้านภัยพิบัติจากธรรมชาติ โรคระบาด และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่วิถีแห่งการผลิตและบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่าและยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยแนวทางการพัฒนาดังนี้

- จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่และผังเมือง ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดให้สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของนครรวมทั้งศักยภาพของพื้นที่ เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมการขยายตัวของเมืองและพื้นที่ชุมชน ในเขตชลประทาน พื้นที่เกษตรกรรม และเขตอนุรักษ์ กำหนดวางผังแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

- พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการจัดการองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เช่น การจัดทำแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ การใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้มีความชัดเจน ฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรชายฝั่ง ป่าชายเลน แหล่งน้ำ ที่ดิน และทรัพยากรแร่ การจัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคอย่างเป็นระบบ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ทุกภาคส่วนได้ทราบเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- จัดทำแผนที่และจัดลำดับพื้นที่เสี่ยงภัยในระดับชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อกำหนดแนวทางเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบ โดยให้ชุมชนมีการเตรียมความพร้อม การป้องกัน การลดผลกระทบ การเตือนภัย การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟูบูรณะ

- ส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

- สนับสนุนบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง

- สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ

- จัดตั้งสภาสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่นเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

- ทำการเกษตรด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เป็นต้น โดยใช้การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตผ่านเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ และแหล่งความรู้ในพื้นที่

- สร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน เช่น ตลาดท้องถิ่น ตลาดสีเขียว วิสาหกิจชุมชน การทำพลังงานทางเลือก เช่น ไบโอดีเซล พลังงานความร้อนจากการเผาไม้เศษวัสดุทางการเกษตร ก๊าซชีวภาพที่ได้จากการหมักมูลสัตว์ และเศษขยะอินทรีย์ ปลูกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าแก่ประชาชน

- คัดกรอง ป้องกัน รักษา พื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์ โดยอนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ สร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่า วางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ เช่น จัดทำทะเบียนผู้ถือครองที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์โดยมีการพิสูจน์สิทธิหรือ ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

- ส่งเสริมให้ปลูกต้นไม้ ปลูกป่า โดยชุมชน เพื่อชุมชน เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศที่เป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรและอาหารในรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคารต้นไม้ การปลูกต้นไม้ใช้หนี้ การพัฒนาพันธุ์พืชทนเค็มที่ใช้ในการฟื้นฟูบำรุงดิน การใช้น้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน การปลูกหญ้าแฝกและการปลูกพืชคลุมดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งเสริมการใช้น้ำให้เหมาะสมในทุกภาคส่วนทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และอุปโภคบริโภค โดยใช้หลักการลด การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ การปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง เป็นต้น



## มิติด้านการเรียนรู้

ชุมชนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถนำองค์ความรู้ที่มีไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาภาคเกษตร การผลิต พืชอาหารและพลังงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างมั่นคงมากขึ้น และมีความสามารถในการแข่งขัน ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ ภายภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความผันผวนด้านราคา และภาวะทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ โดยอาศัยแนวทางการพัฒนาดังนี้

- เสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยพัฒนาองค์ความรู้ สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระดับประชาชนโดยผ่านเครือข่ายทางชุมชนและวัฒนธรรม

- เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง เน้นการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานกับท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งโดยบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่และการสนับสนุนสิทธิชุมชน พร้อมทั้งเชื่อมโยงแผนแม่บทชุมชนกับแผนระดับต่าง ๆ ในพื้นที่และระดับชาติ

- ส่งเสริมการใช้และการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการเรียนรู้วัฒนธรรม และสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตคนในกลุ่มประเทศอาเซียน รวมถึงสนับสนุนการผลิตและพัฒนานักวิจัยเพื่อต่อยอดสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับสูงที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาไทยสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของสินค้าและบริการที่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคม โดยพัฒนาการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมถึง ด้านศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันเป็นระบบ

- จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลายเข้าถึงได้ง่าย ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นโดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ

- พัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม เช่น อาเซียนศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้ใน-นอกห้องเรียน กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณประโยชน์

- พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับภูมิสังคมและพัฒนาระดับศูนย์ความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ สู่ภูมิภาคและชุมชน โดยมีการผสมผสานภูมิปัญญา

ท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน และประชาชน

- พัฒนาระบบการจัดการความรู้ของชุมชนให้เป็นระบบ มีองค์ความรู้ของท้องถิ่นจากผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้าน การวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการถอดองค์ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการเรียนรู้ในชุมชน การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ

- พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เช่น ศูนย์เรียนรู้เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต

- สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต บนฐานความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน วิจัยและพัฒนาต่อยอดให้มีความสามารถในการผลิตและการตลาด เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศโดยองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาท

- ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผันผวนทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัยแบบองค์รวม ครอบคลุมความเสี่ยงในทุกด้าน เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา

- ใช้กระบวนการวางแผนชุมชนที่ร่วมกันของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันต่อสถานการณ์

### มิติด้านสุขภาวะ

ชุมชนสามารถสร้างสุขภาวะทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยอาศัยแนวทางการพัฒนาดังนี้

- สร้างเสริมสุขภาวะคนไทยโดยใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพรเพื่อการป้องกันและการรักษาเบื้องต้น และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสารต่อสังคมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก

- ส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัยอย่างทั่วถึงได้มาตรฐานและมีคุณภาพ

- มีระบบการจัดการความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษา อาหารศึกษา พฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ และสุขภาพทางเพศที่เหมาะสมปลอดภัย



- ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กทั้งในชุมชน สถานประกอบการและหน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับภูมิสังคม

### หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้สรุปหลักการพิจารณา ประกอบด้วย ๕ ด้าน ดังนี้

๑. **หลักความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีพอเหมาะต่อความจำเป็นที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒. **หลักความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓. **หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๕. **เงื่อนไขคุณธรรม** ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน มีความเพียรและใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

### แนวทางการห้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยจะต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ได้ดังนี้

๑. **ด้านเศรษฐกิจ** ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป

๒. **ด้านจิตใจ** มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

๓. **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้ รัก สามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย



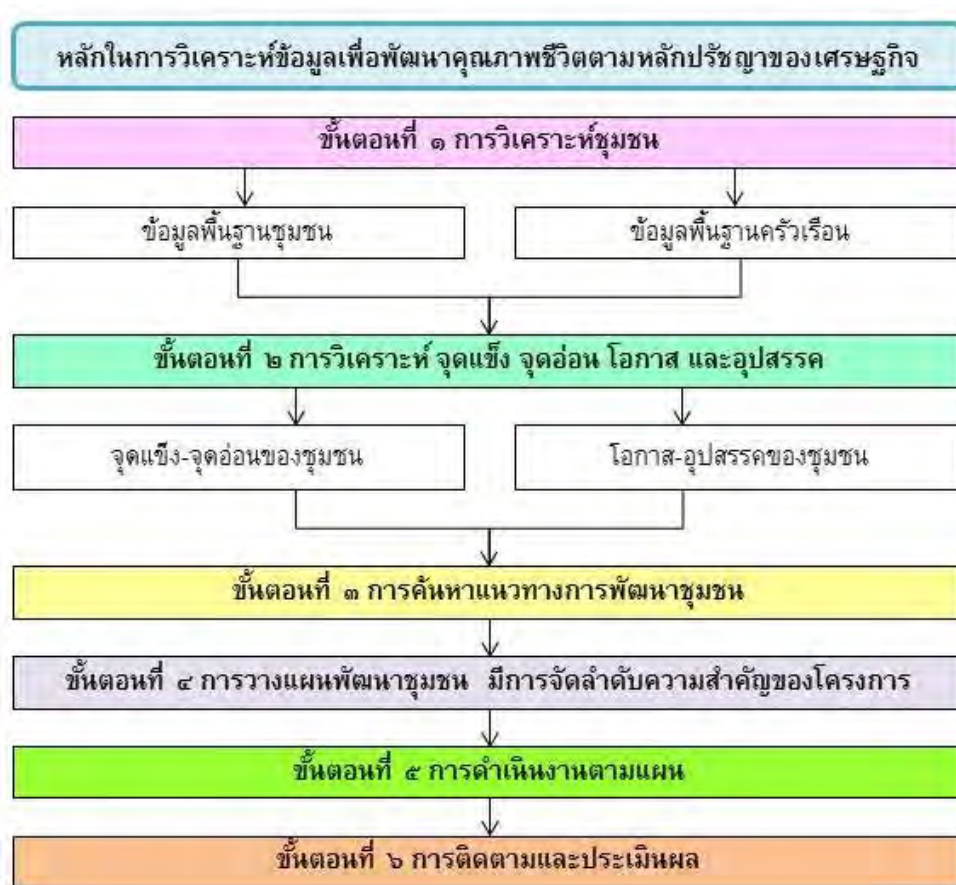
๔. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ พื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน

๕. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน



### หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสามารถนำ ๑) ข้อมูลประเภทต่างๆ ได้แก่ ศักยภาพชุมชน รายรับ รายจ่าย เงินออม และหลักประกัน และหนี้สิน และหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือน ๒) มิติแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเรียนรู้ และมิติด้านสุขภาวะ และ ๓) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ประกอบกับแนวทางการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ซึ่งมีแนวทางการบูรณาการหลักการดังกล่าวเพื่อวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี ๖ ขั้นตอนดังต่อไปนี้



### ขั้นตอนที่ ๑ การวิเคราะห์ชุมชน

การวิเคราะห์ชุมชน โดยนำข้อมูลประเภทต่างๆ มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและความสอดคล้องกับมิติแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ชุมชนทราบถึงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในด้านบ้าง สำหรับชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้จะสะท้อนถึงความเข้มแข็งชุมชน หากมีประเด็นใดที่ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ นั้นหมายถึง ชุมชนสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนส่งเสริมต่อไป ดังนี้

๑.๑ นำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนมาวิเคราะห์ว่าสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร รวมถึงแสดงถึงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในลักษณะใด โดยอาศัยข้อมูลดังนี้ ๑) ด้านศักยภาพชุมชน ๒) ด้านสังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง

๓) ด้านเศรษฐกิจ และ ๔) ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ความรู้ มาวิเคราะห์ว่ามีข้อมูลส่งผลกระทบต่อมิติการพัฒนาในด้านใดบ้าง เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาวะอย่างไรบ้าง รวมถึงแสดงถึงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในลักษณะใดบ้าง

๑.๒ นำข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ได้แก่ รายรับ รายจ่าย เงินออมและหลักประกัน และหนี้สิน มาวิเคราะห์ว่ามีข้อมูลส่งผลกระทบต่อมิติการพัฒนาในด้านใดบ้าง เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการเรียนรู้ และด้านสุขภาวะอย่างไรบ้าง โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์ว่าสอดคล้องกันอย่างไร รวมถึงแสดงถึงความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในลักษณะใดบ้าง

สำหรับการวิเคราะห์สามารถนำตารางข้างล่างนี้ไปใช้เป็นตัวอย่งในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น

## การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

| ข้อมูล                                                                                                       | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                             |                                                                                                                                                                            |                                                                                 | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                              | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                    | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                              | ความรู้คู่คุณธรรม                                                               |                                                                                                                                                                                                |
| ๑. มิติด้านเศรษฐกิจ                                                                                          |                                                     |                                             |                                                                                                                                                                            |                                                                                 |                                                                                                                                                                                                |
| ๑.๑ ศักยภาพชุมชน                                                                                             |                                                     |                                             |                                                                                                                                                                            |                                                                                 |                                                                                                                                                                                                |
| ๑.๑.๑ การรวมกลุ่ม<br>ได้แก่ กลุ่มอาชีพ<br>วิสาหกิจชุมชน<br>กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มปุ๋ย<br>อินทรีย์ ชมรมผู้สูงอายุ |                                                     |                                             | - ความสามารถในการรวมคนเพื่อจัดการผลประโยชน์หรือแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนด้วยกระบวนการกลุ่มเพื่อป้องกันการตกอยู่ในวงจรความยากจน รวมถึงการมีความสุขของผู้สูงอายุที่ได้รับการดูแล | - การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและนำมาวางแผนและดำเนินร่วมกัน | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถลดต้นทุนการผลิตด้วยการรวมกลุ่มกันทำ เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์แล้วแจกจ่ายให้กับสมาชิกเพื่อเป็นการลดต้นทุนและการสร้างรายได้ในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน |
| ๑.๑.๒ ขนาดการถือครองที่ดินต่อครัวเรือนในการประกอบอาชีพ                                                       | - ความเหมาะสมของขนาดการถือครองที่ดินกับ             | -ขนาดของการถือครองที่ดินทำกินจะส่งผลให้เกิด |                                                                                                                                                                            |                                                                                 | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วย                                                                                                                             |

| ข้อมูล                                       | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                 |               |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                       |
|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|-------------------|---------------------------------------------------------------------------|
|                                              | พอประมาณ                                                                                                                    | มีเหตุผล                                                                                                                                                                                                                                                        | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                           |
| ต่างๆ เช่น ทำนาปลูกข้าว ทำสวนแบบไร่นาสวนผสมฯ | ความพอเหมาะ กับขนาดของครัวเรือน-ความประหยัดจากการประกอบอาชีพ โดยเปรียบเทียบจากขนาดของพื้นที่กับจำนวนรายจ่ายในการประกอบอาชีพ | ความมั่นคงต่อการประกอบอาชีพ โดยทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์สามารถใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดในที่ดินของตนเอง มากกว่าเป็นที่ดินของผู้อื่น เช่น ทำเองส่วนหนึ่ง และให้เช่าอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าตนเองจะประกอบอาชีพใดที่เหมาะสมกับความสามารถของตน |               |                   | ลดลงหากเป็นเจ้าของที่ดินมากกว่าการเช่าที่ดินทำกิน เพราะทำให้ต้นทุนสูงกว่า |

| ข้อมูล                                                                                                  | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                     |                                                                                                                                                                                                |                                                                           |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                         | พอประมาณ                                                                                                                                | มีเหตุผล                                                                                                                                                                                       | มีภูมิคุ้มกัน                                                             | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ๑.๑.๓ จำนวนแรงงานที่ใช้ในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน และอัตราการจ้างแรงงานภายนอกในการทำ การเกษตรต่อปี | - ความเหมาะสมกับปริมาณงาน โดยพิจารณาแรงงานภายในครัวเรือนให้สอดคล้องกับสิ่งที่ จะทำ เช่น การดำนา การเก็บเกี่ยวด้วย แรงงานภายใน ครัวเรือน | - การคาดผลถึงจะเกิดขึ้นระหว่าง รายได้จากการขาย ผลผลิตกับต้นทุน ค่าแรงงานที่ต้องจ้าง เช่น การทำนา ๓ ไร่ ต้องจ้างทุก ขั้นตอนในขณะที่ ครัวเรือนไม่มีงานอื่น ทำให้ต้นทุน การผลิตสูงเกิน ความจำเป็น | - การไม่เกิดความ เสี่ยงต่อความไม่แน่นอนในกรณีที่ใช้ แรงงานภายใน ครัวเรือน |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน เศรษฐกิจ โดยสามารถลด ต้นทุนการผลิตด้วยการช่วย แรงกันระหว่างครัวเรือนใน การทำการเกษตร เช่น การหว่าน การดำ การเก็บเกี่ยว เป็นต้น เพื่อเป็น การลดต้นทุน หรือ การทำ ด้วยตนเองแทนการจ้าง หากครัวเรือนนั้นไม่มีงานอื่น ทำอยู่ระหว่างทำการเกษตร |
| ๑.๒ รายรับ                                                                                              |                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                |                                                                           |                   |                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ๑.๒.๑ รายได้เฉลี่ย ครัวเรือน ไม่น้อยกว่า คนละ ๓๐,๐๐๐ บาท ต่อปี                                          |                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                |                                                                           |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน เศรษฐกิจ โดยครัวเรือนมี รายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ ๓๐,๐๐๐ บาทต่อปี หากมี                                                                                                                                                                 |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                 | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                  |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                        | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                                                                                                                               | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                                    | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                               |
|                                                                                                                                                                                                        |                                                     |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                  |                   | การรังชีวิตแบบพออยู่ พอกิน<br>ก็สามารถใช้ชีวิตได้ตาม<br>อัตภาพ                                                                                                                                                |
| ๑.๒.๒ รายได้ที่ได้จาก<br>การขายผลผลิตจาก<br>การทำนา ทำไร่ ทำ<br>สวน เช่น ข้าว พืช ผัก<br>ผลไม้ ต้นไม้ ฯลฯ<br>รวมทั้งการขายพืชหรือ<br>สัตว์ที่หาได้จากแหล่ง<br>น้ำ, การขายผลิตภัณฑ์<br>จากงานฝีมือต่างๆ |                                                     | -การผลิตหากไม่<br>คุ้มค่า เช่น มีต้นทุน<br>การผลิตสูงเกินไป<br>ทำให้ขาดทุน สิ่ง<br>เหล่านี้ควรนำมา<br>พิจารณาต่อว่า<br>สมควรจะ<br>ดำเนินการผลิตหรือ<br>ลงทุนต่อหรือไม่ | -การนำความ<br>ล้มเหลวจากการ<br>ผลิต เช่น การลงทุน<br>เกินรายได้ที่ได้รับ<br>จากการขายผลผลิต<br>จะต้องนำมา<br>วิเคราะห์ให้ได้ว่ามี<br>สาเหตุมาจาก<br>อะไรบ้าง ทั้งนี้<br>สามารถนำมาใช้ใน<br>การปรับปรุงการ<br>ผลิตในครั้งต่อไปได้ |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยทราบ<br>แหล่งที่มาของรายได้ว่าได้มา<br>ด้วยกำลังของผู้มีรายรับ ก็จะ<br>แสดงถึงความสามารถในการ<br>“พึ่งตนเอง” ซึ่งจะต้องเกิด<br>จากการหาเลี้ยงชีพที่สุจริต<br>ถูกต้อง |
| ๑.๒.๓ ค่าจ้างจากการ<br>ทำงานหรือให้บริการ<br>เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง                                                                                                                                     |                                                     |                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                  |                   | - แสดงถึงการพึ่งภายนอก<br>ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจาก<br>แหล่งที่มาของรายได้มาจาก                                                                                                                                  |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |               |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                      |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------|-------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                          |
| ค่าคอมมิชชั่น การขาย<br>ที่ดิน บ้าน เครื่องมือ<br>ยานพาหนะต่างๆ<br>การให้เช่า ที่ดิน บ้าน<br>รถไถ เครื่องมือ<br>ยานพาหนะต่างๆ<br>เงินสงเคราะห์และ<br>สวัสดิการต่างๆ เช่น<br>เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ<br>คนพิการ คนยากจน<br>ผู้ป่วยเอดส์ ภัย<br>ธรรมชาติ ค่ารักษา<br>พยาบาล บำเหน็จ<br>บำนาญ โบนัส ฯลฯ<br>รายได้จากการเลี้ยง<br>โชค เงินที่ลูก หลาน<br>ญาติพี่น้อง ที่อาศัยอยู่<br>นอกครัวเรือน หรืออยู่ |                                                     |          |               |                   | แหล่งอื่น หรือมาจากปัจจัย<br>ภายนอกส่งผลทำให้เรามี<br>รายได้ ทำให้แสดงถึง<br>ความสามารถว่า “พึ่ง<br>ภายนอก” มากกว่า<br>การพึ่งตนเองได้ เนื่องจาก<br>หากเขาไม่ให้ก็จะส่งผลทำให้<br>เราไม่มีรายได้ดังกล่าว |



| ข้อมูล                                                                                                                                         | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                                     |                                 | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                       | ความรู้คู่คุณธรรม               |                                                                                                                                                                                      |
| ที่อื่นส่งมาให้ และ<br>รายได้จากแหล่งอื่นๆ<br>เช่น เงินที่ผู้อื่น<br>ช่วยงานต่างๆ เงินหรือ<br>ลาภลอย ฯลฯ                                       |                                                     |          |                                                                                                                                                                                     |                                 |                                                                                                                                                                                      |
| ๑.๒.๔ รายรับจาก<br>ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ย<br>ธนาคาร พันธบัตร<br>รัฐบาล เงินปันผลจาก<br>หุ้น ประกันชีวิต<br>การลงทุน และเงินคืน<br>จากลูกหนี้ |                                                     |          | - ความสามารถในการ<br>ออมเงินหรือการมี<br>หลักประกันจึงทำให้<br>มีรายรับจากเงิน<br>หรือหลักประกัน<br>ดังกล่าวได้ ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียม<br>ความพร้อมให้กับ<br>ชีวิตตนเองใน<br>อนาคต |                                 | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยการสร้าง<br>รายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้<br>ดอกเบี้ยธนาคาร พันธบัตร<br>รัฐบาล เงินปันผลจากหุ้น<br>ประกันชีวิต การลงทุน และ<br>เงินคืนจากลูกหนี้ |
| ๑.๓ รายจ่าย                                                                                                                                    |                                                     |          |                                                                                                                                                                                     |                                 |                                                                                                                                                                                      |
| ๑.๓.๑ ในการประกอบ<br>อาชีพ เช่น ค่าจ้าง                                                                                                        |                                                     |          |                                                                                                                                                                                     | - การประกอบอาชีพ<br>ด้วยความรู้ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>ทรัพยากรธรรมชาติและ                                                                                                                                     |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                                                                                          | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                           |                                                                                                                                                                                                      | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                 | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                             | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                            |
| แรงงาน ค่าเช่า / ซื้อม<br>วัสดุอุปกรณ์ หรือ<br>ลงทุนเครื่องมือใน<br>การประกอบอาชีพ<br>ค่าโดยสาร รถ เรือ<br>รถไฟ เครื่องบิน<br>รวมทั้งค่าแถม<br>ไปรษณีย์ และค่าส่ง<br>พัสดุภัณฑ์ ค่าปุ๋ยเคมี<br>เช่น ปุ๋ยยูเรีย ปุ๋ยเคมี<br>สูตรต่างๆ ฮอร์โมน<br>ฯลฯ ยาฆ่าแมลง<br>ยาปราบศัตรูพืช |                                                     |          |                                                                                           | ควบคุมคุณธรรมเพื่อ<br>นำไปสู่การผลิตที่<br>ปลอดภัย เช่น<br>การซื้อปุ๋ยเคมี หรือ<br>ยาฆ่าแมลง ควรหา<br>วิธีการที่ปลอดภัย<br>มากกว่า เช่น<br>การใช้ปุ๋ยอินทรีย์<br>หรือการใช้ยาขับไล่<br>แมลงชีวภาพแทน | สิ่งแวดล้อม โดยมีการปรับ<br>พฤติกรรมการทำงานเกษตรแบบ<br>ใช้สารเคมี มาใช้สารที่ทำ<br>จากธรรมชาติ ซึ่งจะทำให้<br>เกิดความยั่งยืนต่อไป        |
| ๑.๓.๒ ในการประกอบ<br>อาชีพ เช่นค่าพลังงาน<br>และน้ำมันใน<br>การประกอบอาชีพ<br>ค่าปุ๋ยชีวภาพ หรือปุ๋ย                                                                                                                                                                            |                                                     |          | - การประกอบอาชีพ<br>ที่พร้อมรับกับ<br>ผลกระทบจาก<br>การเปลี่ยนแปลง<br>ต่างๆ เช่น ปุ๋ยเคมี |                                                                                                                                                                                                      | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>ทรัพยากรธรรมชาติและ<br>สิ่งแวดล้อมโดยมีการใช้สาร<br>ที่ทำจากธรรมชาติ เช่น ปุ๋ย<br>หมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ย |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                               | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                                   |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                      | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                     | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                        |
| อินทรีย เช่น ปุ่มหมัก<br>ปุ่มดอก ปุ่มพืชสด ปุ่ม<br>จุลินทรีย์ ฯลฯ รวมทั้ง<br>ยาขับไล่แมลงชีวภาพ<br>ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์<br>เครื่องมือที่ใช้ใน<br>การประกอบอาชีพ                         |                                                     |          | ยาฆ่าแมลงมีราคา<br>สูง ทำให้เกษตรกร<br>ปรับพฤติกรรมจาก<br>การซื้อหันมาทำ<br>ด้วยตนเอง เพื่อ<br>ความปลอดภัยระยะ<br>ยาว และสามารถ<br>ลดต้นทุนได้จาก<br>การทำด้วยตนเอง<br>แทนการซื้อ |                   | จุลินทรีย์ ซึ่งมีความ<br>ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค<br>และสิ่งแวดล้อม                                                                                                                                      |
| ๑.๓.๓ ค่าใช้จ่ายเพื่อ<br>การบริโภคในครัวเรือน<br>เช่น ข้าวสารทุกชนิด<br>เนื้อสัตว์บก สัตว์น้ำ<br>แมลง และสัตว์อื่นๆ ที่<br>ใช้เป็นอาหาร ผักสด<br>ผลไม้สดต่างๆ รวมทั้ง<br>พริก หัวหอม |                                                     |          | - การบริโภคที่พร้อม<br>รับจากผลกระทบจาก<br>การปลูกพืช ผัก<br>ผลไม้ต่างๆ ของผู้อื่น<br>เนื่องจากตระหนักถึง<br>สารเคมีและยาฆ่า<br>แมลงที่มากับ<br>การปนเปื้อนของพืช                 |                   | - เป็นการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยสามารถลด<br>รายจ่ายจากความสามารถใน<br>การผลิตหรือการปลูกแทน<br>การซื้อ เช่น ผัก ผลไม้ พริก<br>ตะไคร้ กุ้งชีวมวล เพราะ<br>สิ่งเหล่านี้สามารถทำได้โดย<br>ครัวเรือน |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                               | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                     |          |                                       |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|---------------------------------------|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                      | พอประมาณ                                                                                                                                                | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                         | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                         |
| กระเทียม ชিং ข่า<br>ตะไคร้ กระชาย ฯลฯ<br>และเครื่องเทศต่างๆ<br>เช่น พริกไทย กานพลู<br>ขมิ้น อบเชย ฯลฯ ไข่<br>สด อาหารแห้ง อาหาร<br>สำเร็จรูป น้ำดื่ม<br>น้ำอัดลม นม ค่า<br>เชื้อเพลิงในการหุงต้ม     |                                                                                                                                                         |          | ผัก ผลไม้ที่ได้จาก<br>การซื้อมาบริโภค |                   |                                                                                                         |
| ๑.๓.๔ ค่าใช้จ่ายด้าน<br>เครื่องนุ่งห่ม เช่น<br>เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย<br>และเครื่องนอนของ<br>สมาชิกในครัวเรือน<br>ของใช้ประจำวัน เช่น<br>สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน<br>ยาสระผม ผงซักฟอก<br>จาน ชาม ช้อน | - ความพอดีของ<br>รายได้กับรายจ่าย<br>ในการซื้อเสื้อผ้า<br>เครื่องแต่งกาย ไม่<br>ซื้อเสื้อผ้าราคาแพง<br>เกินฐานะ เพราะ<br>อาจทำให้เกิดเป็น<br>หนี้สินได้ |          |                                       |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยการลด<br>รายจ่ายด้วยการทำเอง เช่น<br>น้ำยาล้างจาน ของเล่นเด็กฯ |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |               |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | พอประมาณ                                                                                                                                                     | มีเหตุผล                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ผ้าอนามัย ของเด็กเล่น<br>ฯลฯ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |               |                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ๑.๓.๕ ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย เช่น<br>ซ่อมแซม ต่อเติม หรือ<br>ปลูกบ้าน หรือปรับปรุง<br>บริเวณบ้าน ค่าซ่อม<br>หรือซื้อเครื่องใช้ใน<br>บ้าน เช่น โทรทัศน์<br>ตู้เย็น พัดลม วิทยุ<br>โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์<br>เฟอร์นิเจอร์ ค่า<br>โทรศัพท์ทั้งครัวเรือน<br>ที่จ่ายเป็นรายเดือน<br>และค่าบริการโทรศัพท์<br>เติมเงิน ค่าภาษีต่างๆ<br>เช่น ภาษีบำรุงท้องที่<br>ที่ดิน บ้าย ร้านค้า | - ความพอดีของ<br>รายได้กับรายจ่ายใน<br>การซื้อสินค้ามา<br>ตกแต่งบ้าน ซื้อ<br>โทรทัศน์ ตู้เย็น<br>โทรศัพท์<br>คอมพิวเตอร์<br>เพราะอาจทำให้<br>เกิดเป็นหนี้ได้ | - การคาดหวังของ<br>ผลที่จะเกิดขึ้นจาก<br>การใช้จ่าย เช่น ค่า<br>โทรศัพท์มือถือต้อง<br>สอดคล้องกับ<br>ความจำเป็นใน<br>การใช้งาน เช่น<br>หากการใช้โทรศัพท์<br>เพื่อการติดต่อ<br>ประสานงานและ<br>ทำให้เกิดรายได้<br>ถึงแม้ว่าจะมี<br>รายจ่ายสูงแต่ก็<br>ทำให้มีรายได้สูง<br>ตามมากก็ถือว่า<br>คุ้มค่าต่อการใช้ |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยการลด<br>รายจ่ายด้วยการทำเอง เช่น<br>การซ่อมแซม ต่อเติมบ้าน<br>หรือซ่อมเครื่องใช้ในบ้าน<br>ด้วยตนเอง<br>-สามารถพึ่งตนเองตามหลัก<br>ด้านสังคม คือ การรวมกลุ่ม<br>เพื่อช่วยกันในการแก้ปัญหา<br>ด้านค่าแรง เช่น รวมกลุ่ม<br>เพื่อช่วยกันซ่อมบ้านเป็น<br>การเอาแรงกันทั้งนี้เพื่อให้<br>ลดค่าจ้างแรงงานในการซ่อม<br>หรือปลูกบ้านได้ |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                                           | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                                                       |                                                                                                                                       |                                                                                                                   |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                  | พอประมาณ                                                                                                                                                                                                  | มีเหตุผล                                                                                                                              | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                     | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| ภาษีโรงเรือน ค่าเก็บ<br>ขยะ ฯลฯ                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                           | แต่ถ้าไม่ก่อให้เกิด<br>รายได้และวิเคราะห์<br>ได้ว่าเป็นโทรศัพท์<br>เพื่อความสนุกสนาน<br>อาจจำเป็นต้อง<br>วิเคราะห์ว่าควรทำ<br>อย่างไร |                                                                                                                   |                   |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>๑.๕ การออม</b>                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                       |                                                                                                                   |                   |                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| ๑.๕.๑ จ่ายเบี้ยประกัน<br>ชีวิต เบี้ยประกัน<br>สุขภาพ และเบี้ย<br>ประกันภัย, ฝาก<br>ธนาคาร ซื้อพันธบัตร<br>ฝากสหกรณ์ออมทรัพย์<br>ออกเงินกู้, ซื้อทอง เงิน<br>นาถ เพชร พลอย และ<br>เครื่องประดับที่มีค่า<br>อื่นๆ เงินสด เงินดาวน์ | - ความพอดีของ<br>รายได้กับรายจ่ายใน<br>การผ่อนชำระเพื่อ<br>ซื้อบ้าน รถยนต์<br>หรือรถมอเตอร์ไซด์<br>ด้วยเงินสด หรือเงิน<br>ผ่อนว่าเหมาะสมกับ<br>รายได้หรือไม่ หาก<br>ไม่เหมาะสมอาจทำ<br>ให้เป็นหนี้เงินไม่ |                                                                                                                                       | - การออมเพื่อเป็น<br>การป้องกันหรือเก็บ<br>ไว้ใช้ตอนที่จำเป็น<br>ถือการเตรียม<br>ความพร้อมใน<br>อนาคต ประกันชีวิต |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจโดยทำให้เกิด<br>ความมั่นคงกับชีวิตใน<br>อนาคตซึ่งอยู่บนพื้นฐาน<br>พออยู่ พอกิน พอใช้ เหลือจึง<br>นำมาออมเพื่ออนาคต และ<br>เป็นการประกันความเสี่ยง<br>ในอนาคตหากเกิดมีปัญห<br>ทางด้านการเงิน จึงทำให้<br>สามารถนำเงินที่ออมใน |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                 | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                            |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                        | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                              | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                                   |
| หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อ<br>หรือเช่าที่ดินหรือ<br>สิ่งก่อสร้างอื่นๆ และ<br>เงินสด เงินดาวน์ หรือ<br>เงินผ่อน เพื่อซื้อ<br>ยานพาหนะ เช่น<br>รถยนต์ รถกระบะ<br>จักรยาน มอเตอร์ไซด์<br>เรือ | สามารถชำระหนี้ได้                                   |          |                                                                                                                                                                            |                   | รูปแบบต่างๆ กลับมาใช้เพื่อ<br>จัดการได้                                                                                                                                                                                           |
| ๑.๔.๒ สัดส่วนการ<br>ออม (ที่ไม่ใช่เงินออม<br>สะสม) ต่อปี/ ครั้วเรือน<br>= <u>เงินฝากต่าง ๆ รวม</u><br><u>ของครัวเรือน/ชุมชน x</u><br><u>๑๐๐%</u> รายได้รวมของ<br>ครัวเรือน/ชุมชน       |                                                     |          | - สัดส่วนการออมจะ<br>ทำให้ทราบถึงสภาพ<br>การออมเงินของ<br>ครัวเรือนหรือชุมชน<br>หากมีการเปรียบ<br>เทียบข้อมูลหลายปี<br>จะทำให้สามารถ<br>คาดการณ์ปัญหา<br>ต่างๆ ที่เกิดขึ้น |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ เนื่องจากข้อมูล<br>สัดส่วนการออมสูงจะ<br>หมายถึงความสามารถใน<br>การพึ่งตนเองในระดับ<br>ครัวเรือนและชุมชนสูงด้วย<br>เช่นกัน แต่ถ้าหากสัดส่วน<br>การออมต่ำก็แสดงถึง<br>ความสามารถที่ครัวเรือน |

| ข้อมูล                                             | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                    |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                    | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                      | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|                                                    |                                                     |          | ได้ และทำให้<br>สามารถเตรียมตัว<br>เมื่อต้องเผชิญกับ<br>ปัญหาที่เกิดขึ้น<br>ในอนาคตได้ เพราะ<br>ครัวเรือน/ชุมชนมี<br>เงินสำรองไว้ใช้ใน<br>ยามวิกฤต |                   | หรือชุมชนจะพึ่งตนเองก็<br>ลดลงด้วย                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>๑.๕ หนี้สิน</b>                                 |                                                     |          |                                                                                                                                                    |                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| ๑.๕.๑ ข้อมูลหนี้สิน<br>เฉลี่ยต่อครัวเรือน<br>(บาท) |                                                     |          |                                                                                                                                                    |                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ หากข้อมูลหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนไม่มาก ก็หมายถึงชาวบ้านมีความพออยู่ พอกิน พอใช้</li> <li>- แหล่งเงินกู้มาจากไหน เช่น กองทุนของชุมชน ธนาคารพาณิชย์ นายทุนภายในหรือภายนอกชุมชน ข้อมูลเหล่านี้</li> </ul> |



| ข้อมูล                                                                          | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                 |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                 |                                                                                                              | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                 | พอประมาณ                                                                                                                                                            | มีเหตุผล                                                                                                                                        | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                   | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|                                                                                 |                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                 |                                                                                                              | สะท้อนถึงการพึ่งตนเองได้<br>ของชุมชน หากหนี้สินมา<br>จากแหล่งเงินทุนของชุมชนเอง                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| ๑.๕.๒ ยอดเงินกู้และ<br>ดอกเบี้ยใน – นอก<br>ระบบ เช่น เพื่อการ<br>ลงทุน การศึกษา | - ความพอดีใน<br>การลงทุน โดยมี<br>การเปรียบเทียบ<br>ระหว่างยอดเงินกู้<br>หรือดอกเบี้ย กับ<br>รายได้ว่ามี<br>ความพอดีหรือไม่<br>มีความสามารถในการ<br>ชำระหนี้หรือไม่ | - การมีเหตุผลใน<br>การเป็นหนี้สินว่า<br>เป็นการหนี้เพื่อ<br>ก่อให้เกิดรายได้<br>หรือเพื่อการศึกษา<br>ไม่ใช่เป็นหนี้ที่ไม่<br>ก่อให้เกิดประโยชน์ | - การเตรียมตัว<br>พร้อมรับกับ<br>การเปลี่ยนแปลง<br>ทางเศรษฐกิจ หาก<br>สามารถจัดการชำระ<br>เงินกู้และดอกเบี้ยได้<br>และมีแนวทาง<br>การจัดการตนเอง<br>ในการแก้ปัญหาใน<br>อนาคตได้ | - การใช้ความเพียร<br>และสติปัญญาเพื่อ<br>แก้ปัญหาจน<br>สามารถชำระหนี้ได้<br>ตามกำหนด รวมถึง<br>การปลดหนี้ได้ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยมีการ<br>เปรียบเทียบยอดเงินกู้และ<br>ดอกเบี้ยในระบบหลายๆ ปี<br>พบว่าหนี้ไม่ลดลง หรือมี<br>จำนวนผู้ที่ปลดหนี้ได้ ข้อมูล<br>เหล่านี้หมายถึงความ<br>สามารถในการพึ่งตนเอง<br>ด้านเศรษฐกิจมากขึ้น<br>-แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>สังคม โดยมีการรวมกลุ่มที่<br>นำเงินของกลุ่มมาช่วย<br>ดำเนินการ ช่วยเหลือเกื้อกูล<br>กัน |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                            | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                     |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                   | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                     | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                                                       | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                    |
| ๒. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม                                                                                                                                                                       |                                                     |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                     |                   |                                                                                                                                                                                                                    |
| ๒.๑ ศักยภาพชุมชน                                                                                                                                                                                  |                                                     |                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                     |                   |                                                                                                                                                                                                                    |
| ๒.๑.๑ ระบบการผลิต<br>ทางการเกษตร การ<br>ปลูกข้าวนาปี นาปรัง<br>การทำสวน การปลูก<br>พืชผัก การทำปศุสัตว์<br>พันธุ์พืชที่ปลูก (พันธุ์<br>ส่งเสริม พันธุ์พื้นเมือง)<br>ไม้ผล พันธุ์สัตว์<br>เศรษฐกิจ |                                                     |                                                              | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมกับการรับ<br>ผลกระทบจาก<br>การเปลี่ยนแปลง<br>ของธรรมชาติ และ<br>สิ่งแวดล้อมต่างๆ<br>ทำให้การประกอบ<br>อาชีพจากอาชีพ<br>ดั้งเดิมในท้องถิ่น<br>สามารถอนุรักษ์<br>พันธุ์พืชพื้นเมือง<br>ตลอดจนปรับปรุงให้<br>มีคุณภาพสูงขึ้น |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยการลดต้นทุน<br>การผลิตจากการใช้พันธุ์พืช<br>พื้นเมือง หรือการปรับปรุง<br>พันธุ์พืชเมืองที่สามารถผลิต<br>ได้ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้อง<br>พึ่งการซื้อเมล็ดพันธุ์จาก<br>ภายนอก |
| ๒.๑.๒ ปฏิทินการปลูก<br>พืช เลี้ยงสัตว์ และ<br>การประมงในชุมชน                                                                                                                                     |                                                     | - การประกอบอาชีพ<br>ที่คำนึงถึงผลที่คาด<br>ว่าจะเกิดขึ้น โดย | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมกับการรับ<br>ผลกระทบจาก                                                                                                                                                                                                   |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>จิตใจที่เห็นประโยชน์ส่วน<br>ร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วน                                                                                                                                   |

| ข้อมูล                                                       | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                 |
|--------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                              | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                                                                                                                                                                | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                                                                                                  | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                     |
|                                                              |                                                     | อาศัยข้อมูลและ<br>การจดบันทึกเพื่อ<br>เปรียบเทียบในแต่ละ<br>ช่วง แต่ละปี<br>และนำมาประกอบ<br>การตัดสินใจได้ว่า<br>ช่วงไหนควร<br>ประกอบอาชีพ<br>ใดบ้างจึงจะประสบ<br>ความสำเร็จและไม่<br>ทำลายสิ่งแวดล้อม | การเปลี่ยนแปลง<br>ด้านต่างๆ ใน<br>อนาคต หากมี<br>เหตุการณ์ที่ไม่ควร<br>เกิดจะทำให้สามารถ<br>ปรับตัวได้ว่าควรมี<br>การปรับตัวด้าน<br>การเพาะปลูก เลี้ยง<br>สัตว์ และการประมง<br>อย่างไร จาก<br>การคาดการณ์ข้อมูล<br>ในอดีตว่าแนวโน้ม<br>ของปัญหาหรือสิ่งที่<br>จะเกิดขึ้นว่าเป็น<br>อย่างไรบ้าง |                   | ตนในการวิเคราะห์ข้อมูล<br>และบริบทต่างๆ จากการจด<br>บันทึกเพื่อวิเคราะห์อาชีพ<br>ของตน และผลประโยชน์<br>ดังกล่าวเป็นเรื่องของ<br>ทรัพยากรธรรมชาติและ<br>สิ่งแวดล้อม |
| ๒.๑.๓ ด้านภูมิปัญญา<br>ท้องถิ่น ราษฎร<br>ชาวบ้านความรู้ เช่น |                                                     |                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยการสร้าง<br>รายได้จากงาน                                                                                                   |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                             | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                     |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                    | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                       | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                      |
| ความรู้ของปราชญ์<br>ชาวบ้านในด้านต่างๆ<br>การรักษาโรคด้วย<br>การแพทย์พื้นบ้าน<br>การใช้สมุนไพรใน<br>การรักษาโรค<br>การเกษตรแบบ<br>ผสมผสาน ศิลปะ<br>หัตถกรรมพื้นบ้าน                                |                                                     |          |                                                                                                                                                                     |                   | ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไป<br>จำหน่ายทั้งในและนอก<br>ชุมชน เป็นต้น                                                                       |
| ๒.๑.๔ ด้านสังคม<br>วัฒนธรรมของชุมชน<br>ขนบธรรมเนียม<br>ความคิด ค่านิยม<br>การรวมกลุ่ม กองทุน<br>ชุมชน สวัสดิการชุมชน<br>เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม<br>อาชีพ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์<br>ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่ม |                                                     |          | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมรับผลกระทบ<br>กับการเปลี่ยนแปลง<br>ต่างๆ โดยชุมชน<br>สามารถช่วยเหลือ<br>และแก้ปัญหาใน<br>เบื้องต้นได้โดยไม่<br>ต้องรอความ<br>ช่วยเหลือจาก |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>สังคม โดยการรวมกลุ่มที่นำ<br>เงินของกลุ่มมาช่วย<br>แก้ปัญหาให้กับสมาชิก ที่<br>คอยเกื้อกูลซึ่งกันและกัน |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                    | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                          |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|--------------------------|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                           | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน            | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                           |
| อาสาสมัครสาธารณสุข<br>(อสม.) กลุ่ม<br>อาสาสมัครเพื่อป้องกัน<br>ภัยพลเรือน (อปพร.)<br>และกลุ่มออมทรัพย์<br>เพื่อส่งเสริมสวัสดิการ<br>ต่างๆ ของชุมชนใน<br>ด้านการผลิต การ<br>พัฒนาคุณภาพชีวิต<br>และฌาปนกิจ |                                                     |          | หน่วยงานอื่นนอก<br>ชุมชน |                   |                                                                                                                           |
| ๒.๒ รายรับ                                                                                                                                                                                                |                                                     |          |                          |                   |                                                                                                                           |
| ๒.๒.๑ รายได้ที่ได้จา<br>การขายผลผลิตจาก<br>การทำนา ทำไร่ ทำ<br>สวน เช่น ข้าว พืช ผัก<br>ผลไม้ ต้นไม้ ฯลฯ<br>รวมทั้งการขายพืชหรือ<br>สัตว์ที่หาได้จากแหล่ง                                                 |                                                     |          |                          |                   | - แสดงถึงสามารถพึ่งตนเอง<br>ด้านเศรษฐกิจ โดยการ<br>ประกอบอาชีพที่สามารถทำ<br>รายได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่มา<br>จากการพึ่งภายนอก |

| ข้อมูล                                                                   | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |               |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                      |
|--------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                          | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                          |
| น้ำ การขายผลิตภัณฑ์<br>จากงานฝีมือต่างๆ                                  |                                                     |          |               |                   |                                                                                          |
| ๒.๓ รายจ่าย                                                              |                                                     |          |               |                   |                                                                                          |
| ๒.๓.๑ รายจ่ายค่า<br>ซ่อมแซมบ้าน (บาทต่อ<br>ครั้ง, บาทต่อปี)              |                                                     |          |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งภายนอก<br>ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่<br>สามารถทำได้ด้วยตนเอง              |
| ๒.๓.๒ รายจ่ายค่าเช่า<br>ที่ (บาทต่อเดือน)                                |                                                     |          |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งภายนอก<br>ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่มี<br>บ้านเป็นของตนเอง                |
| ๒.๓.๓ รายจ่ายใน<br>การซื้อน้ำเพื่อการ<br>บริโภค (บาทต่อปี)               |                                                     |          |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งภายนอก<br>ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่<br>สามารถผลิตน้ำดื่มได้ด้วย<br>ตนเอง |
| ๒.๓.๔ รายจ่ายค่าจ้าง<br>ทำความสะอาด ตัด<br>ต้นไม้ ตัดหญ้า (บาท<br>ต่อปี) |                                                     |          |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งภายนอก<br>ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่<br>สามารถทำได้ด้วยตนเอง              |

| ข้อมูล                                                                                                                            | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                       |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|-----------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                   | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                         | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                            |
| ๒.๓.๕ รายจ่ายค่าต่อเติมปรับปรุงบริเวณบ้าน (บาทต่อครั้ง, บาทต่อปี)                                                                 |                                                     |          |                                                                       |                   | - แสดงถึงการพึ่งภายนอกด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง                                                                        |
| ๒.๓.๖ รายจ่ายค่ารักษาพยาบาล / รายจ่ายในการซ่อมแซมสิ่งเสียหายอันเนื่องจากเหตุไม่สามารถป้องกัน การเกิดอุบัติเหตุได้อย่างถูกต้องวิธี |                                                     |          | - การขาดการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงด้านอุปนิสัย   |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้ด้านเศรษฐกิจ ขาดความรู้และความเข้าใจในการรักษาโรคด้วยตนเอง รวมถึงการขาดทักษะในการซ่อมแซมสิ่งเสียหายได้ด้วยตนเอง |
| ๒.๓.๗ รายจ่ายที่ต้องซื้อสินค้าอันเนื่องมาจากของเดิมถูกขโมย                                                                        |                                                     |          | - การขาดการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงด้านการถูกขโมย |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้ด้านสังคม อาจเป็นเพราะขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยกันสอดส่องปัญหาหลักขโมยในชุมชน                          |

| ข้อมูล                                                                                                                        | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                                            |               |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|---------------|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                               | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                                   | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ๒.๓.๘ รายจ่ายเพื่อ<br>งานการพักผ่อนหย่อน<br>ใจ เช่นการไปเที่ยว<br>พักผ่อนในช่วงเทศกาล<br>สำคัญ วันสงกรานต์<br>วันพ่อ วันแม่ ฯ |                                                     |                                                                            |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเอง<br>ทางด้านจิตใจ โดยสมาชิกใน<br>ครอบครัวมีความเอื้ออาทร<br>ระหว่างกัน ให้ความสำคัญ<br>กับคนในครอบครัว                                                                                                                                                               |
| ๒.๓.๙ รายจ่ายที่ไปซื้อ<br>สุราดื่ม (บาทต่อเดือน)                                                                              |                                                     | - ขาดการคำนึงถึง<br>ผลที่คาดว่าจะ<br>เกิดขึ้นจากการดื่ม<br>สุราอย่างรอบคอบ |               |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่<br>สามารถลดรายจ่ายจาก<br>การดื่มสุราได้<br>- แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่<br>ด้านจิตใจ เพราะการซื้อสุรา<br>มาดื่มเป็นความสุขส่วนตัว<br>ไม่คำนึงถึงความสุขของคน<br>ในครอบครัว เพราะบาง<br>ครอบครัวอาจเป็นหนี้สินจาก<br>การซื้อสุรา เป็นต้น |



| ข้อมูล                                                           | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                                 |               |                                                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|---------------|---------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                  | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                        | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                 |                                                                                                                                                                                                                                       |
| ๒.๓.๑๐ รายจ่ายที่ไปซื้อบุหรี่ยาบ (บาทต่อเดือน)                   |                                                     | - ขาดการคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการสูบบุหรี่อย่างรอบคอบ |               |                                                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้ด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่สามารถลดรายจ่ายจากการสูบบุหรี่ได้<br>-แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ด้านจิตใจ เพราะการซื้อบุหรี่ยาบมาเป็นความสุขส่วนตัว ไม่คำนึงถึงความสุข และสุขภาพของคนในครอบครัวที่ต้องนั่งสูดดมควันบุหรี่ |
| ๒.๓.๑๑ รายจ่ายในการเดินทางไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา, เงินทำบุญบริจาค |                                                     |                                                                 |               | - มีความตระหนักในคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านจิตใจ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาบ่อยๆ จะทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดี เช่น การให้ทาน การทำบุญเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เป็นต้น                                                                                     |

| ข้อมูล                                                                                | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |               |                                                           | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                        |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------|-----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                       | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                         |                                                                                                                                            |
| ๒.๓.๑๒ รายจ่ายเป็น<br>เงินที่ส่งไปช่วยเหลือ<br>ผู้สูงอายุในครอบครัว<br>หมู่บ้าน/ชุมชน |                                                     |          |               | - มีความตระหนักใน<br>คุณธรรม จริยธรรม<br>ในการดำเนินชีวิต | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>จิตใจ โดยการช่วยเหลือ<br>ผู้สูงอายุในครอบครัวจะทำให้<br>เกิดความรู้สึกเอื้ออาทร<br>ระหว่างผู้ให้กับผู้สูงอายุ |
| ๒.๓.๑๓ เบี้ยยังชีพ<br>ผู้สูงอายุ                                                      |                                                     |          |               |                                                           | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>สังคม ที่มีการช่วยเหลือ<br>เกื้อกูลกัน โดยระบบของ<br>สังคม หรือชุมชนมีการดูแล<br>ผู้สูงอายุในพื้นที่          |
| ๒.๓.๑๔ รายจ่ายเป็น<br>เงินที่ส่งไปช่วยเหลือ<br>ผู้พิการในครอบครัว<br>หมู่บ้าน/ชุมชน   |                                                     |          |               |                                                           | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>จิตใจ มีความเอื้ออาทร<br>ระหว่างกัน ให้ความสำคัญ<br>กับผู้พิการในครอบครัว                                     |
| ๒.๓.๑๕ เบี้ยยังชีพ<br>ผู้พิการ                                                        |                                                     |          |               |                                                           | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>สังคม ที่มีการช่วยเหลือ<br>เกื้อกูลกัน โดยระบบของ<br>สังคม หรือชุมชนมีการดูแล                                 |

| ข้อมูล                                                                                                                            | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                     |          |               |                                                                                                                                                  | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                   | พอประมาณ                                                                                                                                | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                |                                                                                                                                                   |
|                                                                                                                                   |                                                                                                                                         |          |               |                                                                                                                                                  | ผู้พิการในพื้นที่ หรือเป็นเงิน<br>สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้พิการ<br>ของรัฐแสดงถึงการพึ่ง<br>ภายนอกมากกว่า                                           |
| ๒.๓.๑๖ รายจ่ายใน<br>การทำกิจกรรม<br>สาธารณะประโยชน์<br>ของหมู่บ้าน/ชุมชน                                                          |                                                                                                                                         |          |               |                                                                                                                                                  | - แสดงถึงการพึ่งตนเอง<br>ทางด้านจิตใจ ที่มีการ<br>ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เห็น<br>ประโยชน์ของส่วนรวมเป็น<br>ที่ตั้ง                                  |
| <b>๓. มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</b>                                                                                  |                                                                                                                                         |          |               |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                   |
| <b>๓.๑ ศักยภาพชุมชน</b>                                                                                                           |                                                                                                                                         |          |               |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                   |
| ๓.๑.๑ ข้อมูลทาง<br>กายภาพ ขนาดของ<br>พื้นที่ ลักษณะภูมิ<br>ประเทศ สภาพ<br>ภูมิอากาศ อุณหภูมิ<br>เส้นทางคมนาคม<br>สภาพดินและคุณภาพ | - การประกอบอาชีพ<br>การบริโภคที่อยู่ใน<br>ความพอดี ไม่มาก<br>เกินไปหรือน้อย<br>เกินไป จนมีการ<br>เบียดเบียนตนเอง<br>และผู้อื่น เช่น การ |          |               | -การได้ของข้อมูล<br>ความจากสภาพ<br>จริง เช่น ข้อมูลดิน<br>ต้องมาจากเก็บดิน<br>ในพื้นที่ไปวิเคราะห์<br>ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูล<br>มีความน่าเชื่อถือ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>ทรัพยากรธรรมชาติและ<br>สิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดการ<br>อย่างฉลาด พร้อมทั้งมี<br>การดำเนินการให้เกิดความ<br>ยั่งยืนต่อไป |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                         | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                       |                                                                                                                                       |                                                                                                                                       |                                                                                                                                       | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                | พอประมาณ                                                                                                                                  | มีเหตุผล                                                                                                                              | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                         | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                     |                                                                                                                                                   |
| ดิน แหล่งน้ำและ<br>คุณภาพน้ำเพื่อ<br>การเกษตร การประมง<br>การเลี้ยงสัตว์และการ<br>อุปโภค-บริโภค<br>ปริมาณน้ำฝนในรอบปี<br>ขนาดของพื้นที่ป่าและ<br>สภาพความอุดม<br>สมบูรณ์ของป่า ภัย<br>ธรรมชาติ | ปลูกพืชผักที่ใช้<br>ปริมาณน้ำเหมาะสม<br>กับความสามารถใน<br>พื้นที่ , ไม่มีการปลูก<br>พืช ผักจนทำให้ดิน<br>เสื่อม                          |                                                                                                                                       |                                                                                                                                       | และความถูกต้อง                                                                                                                        |                                                                                                                                                   |
| ๓.๑.๒ ระบบการผลิต<br>ทางการเกษตร การ<br>ปลูกข้าวนาปี นาปรัง<br>การทำสวน การปลูก<br>พืชผัก การทำปศุสัตว์<br>พันธุ์พืชที่ปลูก (พันธุ์<br>ส่งเสริม พันธุ์พื้นเมือง)                               | - การประกอบอาชีพ<br>ที่อยู่ในความพอดี<br>ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป จนมี<br>การเบียดเบียน<br>ตนเองและผู้อื่น เช่น<br>การบุกรุกพื้นที่ป่า, | - การประกอบอาชีพ<br>ที่คำนึงถึงผลที่คาด<br>ว่าจะเกิดขึ้นจากการ<br>กระทำ เช่น การ<br>ปลูกพืชผักให้<br>เหมาะสมกับสภาพ<br>ดินของพื้นที่, | - การประกอบอาชีพ<br>ที่สามารถพร้อมรับ<br>กับผลกระทบจาก<br>การเปลี่ยนแปลง<br>ของธรรมชาติ เช่น<br>น้ำแล้ง น้ำท่วม<br>พายุฤดูร้อน สึนามิ | - การประกอบอาชีพ<br>ด้วยความรู้และหลัก<br>วิชาการและใช้<br>คุณธรรมในการมี<br>สติปัญญาในการ<br>ดำรงชีพ เช่น การ<br>ใช้บุญอินทรีย์ในการ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>ทรัพยากรธรรมชาติและ<br>สิ่งแวดล้อมโดยมีการจัดการ<br>อย่างฉลาด พร้อมทั้งมีการ<br>ดำเนินการให้เกิดความยั่งยืน<br>ต่อไป |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                                                                        | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                               | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                                                                     | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                     |
| ไม้ผล พันธุ์สัตว์<br>เศรษฐกิจ ประเภทของ<br>การใช้ที่ดิน ได้แก่<br>พื้นที่ในเขตปศุกรรม<br>พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ<br>พื้นที่เกษตรกรรม และ<br>พื้นที่สาธารณะ<br>ประโยชน์ ปฏิทินการ<br>ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และ<br>การประมงในชุมชน |                                                     |          | โดยมีช่องทางการ<br>หารายได้หลาย<br>ช่องทาง เพื่อเป็น<br>การลดความเสี่ยง<br>เมื่อรายได้จาก<br>บางอย่างขาด<br>หายไปเพราะเจอบั<br>ยธรรมชาติ<br>- การประกอบอาชีพ<br>ในการผลิตที่ไม่ท<br>ึ่งของเสียให้กับ<br>สิ่งแวดล้อมในชุมชน<br>เช่น สารเคมี ขยะ<br>คว้นพิษ เป็นต้น | ทำการเกษตรแทน<br>ปุ๋ยเคมี เพราะ<br>แสวงหาความรู้<br>รอบตัวแล้วพบว่าม<br>ีประโยชน์และคุ้มค<br>่ามากกว่า รวมถึงม<br>ีความเพียรพยายาม<br>แม้ว่าในช่วงแรก<br>ของการใช้ปุ๋ย<br>อินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี<br>จะให้ผลผลิตที่น้อย<br>กว่า แต่ในระยะยาว<br>ถึงจะให้ผลผลิตที่<br>คุ้มค่า สิ่งเหล่านี้<br>สะท้อนถึงความ<br>เพียรพยายามของ<br>เกษตรกรที่ต้องใช้<br>ความรู้ในการ |                                     |

| ข้อมูล                                                                                                                  | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                               |                                                                                                              |               |                                                                                                                                                              | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                         | พอประมาณ                                                                                                                                          | มีเหตุผล                                                                                                     | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                            |                                                                                                                             |
|                                                                                                                         |                                                                                                                                                   |                                                                                                              |               | ประกอบอาชีพ                                                                                                                                                  |                                                                                                                             |
| ๓.๑.๓ ประเภทของการใช้ที่ดิน ได้แก่ พื้นที่ในเขตปกครอง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่สาธารณะประโยชน์ | - การอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพที่อยู่ในความพอดี ไม่มีการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน, การบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์ | - การประกอบอาชีพที่คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำ เช่น การปลูกพืชผักให้เหมาะสมกับสภาพดินของพื้นที่ |               | - การใช้คุณธรรมเพื่อกำกับความรู้ในการใช้ที่ดิน โดยเกิดการเรียนรู้ และสามารถคิดค้นปรับปรุง วิธีการแนวทางในการจัดการพื้นที่กับทรัพยากรต่าง ๆ ให้มีความสมดุลได้ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านจิตใจ โดยคนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี เห็นประโยชน์ส่วนรวม เช่น ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าสงวน                 |
| ๓.๒ รายจ่าย                                                                                                             |                                                                                                                                                   |                                                                                                              |               |                                                                                                                                                              |                                                                                                                             |
| ๓.๒.๑ รายจ่ายค่าน้ำประปา (บาทต่อปี)                                                                                     | - การบริโภค-อุปโภคที่อยู่ในความพอดี ไม่ใช่แบบสิ้นเปลือง                                                                                           | - การบริโภค-อุปโภคที่ขาดคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างรอบคอบ เช่น การ                         |               |                                                                                                                                                              | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ โดยการลดต้นทุนการผลิตจากการบริหารจัดการน้ำธรรมชาติ และน้ำประปาที่จะนำมาใช้ในการทำการเกษตร |

| ข้อมูล                                                                                                                                                                       | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                  |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                              | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                                                                                                                                                         | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                    | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                       |
|                                                                                                                                                                              |                                                     | ใช้เครื่องสูบน้ำเพื่อ<br>ทำการเพาะปลูก<br>อย่างไม่เหมาะสม<br>ทำให้ต้นทุนการ<br>ผลิตสูง จึงทำให้<br>ขาดทุนเนื่องจากค่า<br>น้ำมันสูงกว่าราคา<br>ผลผลิตที่ขายได้                                    |                                                                                                                                                  |                   |                                                                                                                                                                       |
| ๓.๒.๒ รายจ่ายค่า<br>รักษาพยาบาลที่มา<br>จากการได้รับมลพิษ<br>(บาทต่อปี) (ข้อมูลจาก<br>การจดบันทึกในบัญชี<br>ครัวเรือน หรือ การ<br>จัดทำข้อมูลของ<br>โรงพยาบาลสุขภาพ<br>ตำบล) |                                                     | - การขาดความ<br>คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ<br>เกิดขึ้นจากการ<br>กระทำของตนเอง<br>อย่างรอบคอบ เช่น<br>การปนสารเคมีใน<br>การทำเกษตรทำให้<br>ตนเองได้รับสารเคมี<br>ที่ปนฉ็ดทางตรงจน<br>ก่อให้เกิดอันตราย | - การขาดภูมิคุ้มกัน<br>ในตัวเองในการ<br>เตรียมตัวพร้อมรับ<br>ผลกระทบจาก<br>มลพิษที่อยู่แวดล้อม<br>ทำให้ไม่สามารถ<br>ป้องกันสุขภาพของ<br>ตนเองได้ |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>จิตใจ โดยมีการคำนึงความ<br>อันตรายที่จะได้รับทั้งกับ<br>ตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม<br>จากการใช้สารเคมีในการทำ<br>การเกษตรแบบไม่ถูกวิธี |

| ข้อมูล                                                | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |             |               |                                                                                                                                                           | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-------------|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                       | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล    | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|                                                       |                                                     | กับชีวิตได้ |               |                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ๓.๒.๓ รายงานด้าน<br>สารเคมี/ยาฆ่าแมลงใน<br>การทำเกษตร |                                                     |             |               | - การขาดความรู้<br>และหลักวิชาการที่<br>ทำให้เกิดการ<br>ประกอบอาชีพ<br>เกษตรแบบปลอด<br>สาร หรือแบบไร้สาร<br>ที่ไม่จำเป็นต้องใช้<br>สารเคมี/ ยาฆ่า<br>แมลง | - แสดงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ<br>สิ่งแวดล้อม เพราะยังไม่<br>คำนึงถึงผลกระทบที่จะ<br>เกิดขึ้นจากการใช้สารเคมี/ยา<br>ฆ่าแมลง รวมถึงการ<br>พึ่งตนเองไม่ได้ทางเศรษฐกิจ<br>เพราะยังใช้การซื้อสารเคมี /<br>ยาฆ่าแมลงจากภายนอก ทั้ง<br>ๆ ที่สามารถผลิตปุ๋ยชีวภาพ<br>ปุ๋ยอินทรีย์ได้ด้วยตนเอง<br>และสามารถใช้ทรัพยากรที่มี<br>อยู่แล้วในพื้นที่ทำได้ |
| ๔. มิติด้านการเรียนรู้                                |                                                     |             |               |                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ๔.๑ ศักยภาพชุมชน                                      |                                                     |             |               |                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ๔.๑.๑ ข้อมูลทาง<br>กายภาพ                             |                                                     |             |               | - การใช้คุณธรรม<br>เพื่อกำกับความรู้ใน                                                                                                                    | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>จิตใจ โดยการมองเห็น                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |



| ข้อมูล                           | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                      |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                              | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                       |
|----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                  | พอประมาณ                                                                                                                                                                 | มีเหตุผล                                                                                                                                                                 | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                       | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                           |
| ๔.๑.๒ ระบบการผลิต<br>ทางการเกษตร |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                     | การดำเนินชีวิต<br>ประกอบอาชีพ โดย<br>เกิดการเรียนรู้ และ<br>สามารถคิดค้น<br>ปรับปรุง วิธีการ<br>แนวทางในการ<br>จัดการทรัพยากร<br>ต่าง ๆ ให้เหมาะสม<br>ได้                    | ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง<br>จรรยาบรรณในการดำเนินชีวิต<br>การประกอบอาชีพที่สามารถ<br>จัดการทรัพยากรต่าง ๆ ได้<br>อย่างเหมาะสม เช่น การ<br>รวมกลุ่มการผลิต กลุ่มออม<br>ทรัพย์ ฯ                                                           |
| ๔.๑.๓ ประเภทของ<br>การใช้ที่ดิน  |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                           |
| ๔.๑.๔ ข้อมูลด้าน<br>เศรษฐกิจ     |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                           |
| ๔.๑.๕ ข้อมูลภูมิ<br>ปัญญาความรู้ | -การดำรงชีวิตด้วย<br>การสร้างนวัตกรรม<br>ในการประหยัด<br>พลังงานจากภูมิ<br>ปัญญาของคนใน<br>ชุมชน เช่น การทำ<br>เตาซูบเปอร์อั้งโล่<br>ประหยัดถ่าน หรือ<br>การทำเตาพลังงาน | - การประกอบอาชีพ<br>ของคนในชุมชน<br>สามารถได้อย่าง<br>สอดคล้องกับสภาพ<br>ภูมิประเทศ/<br>ภูมิอากาศ เช่น การ<br>จับปลาในฤดูกาลที่<br>เหมาะสม การปลูก<br>ข้าวที่สอดคล้องกับ | -การใช้ภูมิปัญญา<br>ความรู้ต่าง ๆ มา<br>พัฒนาคุณภาพชีวิต<br>ของตน ครว้เรือน<br>และชุมชนได้ ตามที่<br>ปรากฏในมิติข้างต้น<br>เช่น การใช้สมุนไพร<br>ที่ปลูกเองทดแทน<br>การใช้ยาทำให้ลด | - การใช้คุณธรรม<br>เพื่อกำกับความรู้/<br>ภูมิปัญญาในการ<br>แก้ปัญหาต่างๆ ใน<br>ชุมชน โดยเกิดการ<br>เรียนรู้ และสามารถ<br>คิดค้น ปรับปรุง<br>วิธีการ แนวทางใน<br>รักษาโรคด้วย | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>ทรัพยากรธรรมชาติและ<br>สิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการ<br>อย่างฉลาดจนสามารถสร้าง<br>มูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนได้จาก<br>ผลิตภัณฑ์ / สินค้า /บริการ<br>ของชุมชน<br>- แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยมีการเพิ่ม |

| ข้อมูล                                                                                                                 | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                   |                                                                                                                                               |                                                                 | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                        | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล          | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                 | ความรู้คู่คุณธรรม                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                                                                                                                        | ชีวมวลจากแกลบ<br>เป็นต้น                            | ภูมิอากาศ เป็นต้น | ค่าใช้จ่ายด้านยาได้<br>เป็นต้น                                                                                                                | การแพทย์พื้น<br>บ้าน, การผลิต<br>ผลิตภัณฑ์/อาหาร<br>แปรรูปชุมชน | รายได้ให้กับชุมชนจาก<br>ผลิตภัณฑ์ สินค้า และบริการ<br>ในชุมชน รวมถึงการลด<br>รายจ่ายจากยาแผนปัจจุบัน<br>โดยการหันมาใช้สมุนไพร<br>ทดแทนได้                                                                                                                                            |
| ๔.๑.๖ ข้อมูลด้าน<br>วัฒนธรรมของชุมชน<br>ขนบธรรมเนียม<br>ความคิด ค่านิยม การ<br>รวมกลุ่ม กองทุน<br>ชุมชน สวัสดิการชุมชน |                                                     |                   | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมรับผลกระทบ<br>และการ<br>เปลี่ยนแปลงต่างๆ<br>เช่น การออมทรัพย์<br>เป็นการป้องกัน<br>ความเสี่ยงด้าน<br>การเงินในอนาคต |                                                                 | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>จิตใจ มีการเอื้ออาทรซึ่งกัน<br>และกันโดยมีการรวมกลุ่ม<br>เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของ<br>ชุมชน เช่น กลุ่ม อสม.,<br>ชมรมผู้สูงอายุ<br>-แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยมีการลด<br>ต้นทุนการผลิต เช่น กลุ่มปุ๋ย<br>อินทรีย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่ม<br>แม่บ้าน |

| ข้อมูล                                                                                                              | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                     | พอประมาณ                                                                                                                                                                                                                                                                       | มีเหตุผล                                                                                             | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                                                                                                            | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                      |
| ๔.๒ รายจ่าย                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                   |                                                                                                                                                                                      |
| ๔.๒.๑ รายจ่ายค่า<br>การศึกษาของเด็กก่อน<br>วัยเรียน ๓-๕ ปี, ๖-๑๔<br>ปี, ระดับมัธยมศึกษา<br>ตอนปลายหรือ<br>เทียบเท่า | - ความพอดี<br>ไม่เบียดเบียน<br>ตนเอง และผู้อื่น<br>โดยการเป็นหนี้จน<br>ไม่สามารถผ่อน<br>ชำระได้ และส่งผล<br>กระทบต่อเรื่อง<br>ความเป็นอยู่ด้านอื่น<br>ของครอบครัว เช่น<br>รายจ่ายค่าเทอม ค่า<br>เสื้อผ้า วัสดุอุปกรณ์<br>ในการเรียน, การ<br>เดินทางไปรับ-ส่ง,<br>การเรียนพิเศษ | - การคำนึงถึงผลที่<br>จะเกิดขึ้นจากการ<br>เลือกโรงเรียน<br>เอกชน หรือ<br>โรงเรียนที่ไกลจากที่<br>พัก | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมรับผลกระทบ<br>และการ<br>เปลี่ยนแปลงด้าน<br>ต่างๆ เช่น สภาวะ<br>เศรษฐกิจที่อาจ<br>ส่งผลต่อรายได้และ<br>นำไปสู่<br>ความสามารถใน<br>การจ่ายค่า<br>การศึกษา ต่างๆ<br>โดยกลุ่มต่างๆ ใน<br>ชุมชน หรือ ส่วน<br>ราชการที่เกี่ยวข้อง<br>สามารถจัด<br>สวัสดิการเพื่อ<br>ส่งเสริมบุตรหลาน |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>สังคม ในการเอื้ออาทรซึ่งกัน<br>และกัน ในรูปของการ<br>รวมกลุ่มและมีการจัด<br>สวัสดิการต่างๆ เพื่อให้<br>ลูกหลานได้รับการศึกษา<br>อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ |

| ข้อมูล                                                                                                                     | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                                                          |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                            | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                            | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                       |
|                                                                                                                            |                                                     |          | ของคนในชุมชนใน<br>การสนับสนุนค่า<br>เทอม ค่าวัสดุ<br>อุปกรณ์ต่างๆ ได้                                                                                                                                    |                   |                                                                                                                                                                       |
| ๔.๒.๒ รายจ่ายค่า<br>ฝึกอบรมด้านอาชีพ<br>สำหรับเด็กที่จบ<br>การศึกษาภาคบังคับ ๙<br>ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและ<br>ยังไม่มีงานทำ |                                                     |          | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมรับผลกระทบ<br>และการ<br>เปลี่ยนแปลงด้าน<br>ต่างๆ โดยกลุ่ม<br>ต่างๆ ในชุมชน<br>หรือส่วนราชการที่<br>เกี่ยวข้องสามารถ<br>จัดสวัสดิการเพื่อ<br>ส่งเสริมบุตรหลาน<br>ของคนในชุมชนใน |                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยมุ่งให้เด็กที่จบ<br>การศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี ที่<br>ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มีงาน<br>ทำสามารถสร้างรายได้เพื่อ<br>เลี้ยงตนเองได้ |

| ข้อมูล                                                                                                                          | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                   | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                 | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                                                                                                     | ความรู้คู่คุณธรรม |                                                                                                                                                                                                |
|                                                                                                                                 |                                                     |          | การสนับสนุนค่า<br>ฝึกอบรมด้านอาชีพ                                                                                                                                                                                                                                                                |                   |                                                                                                                                                                                                |
| ๔.๒.๓ รายจ่ายในการ<br>พัฒนาการเรียนรู้คน<br>อายุ ๑๕-๖๐ ปีเต็มให้มีความ<br>สามารถอ่าน<br>เขียน ภาษาไทย และ<br>คิดเลขอย่างง่ายได้ |                                                     |          | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมรับผลกระทบ<br>และการ<br>เปลี่ยนแปลงด้าน<br>ต่างๆ โดยกลุ่ม<br>ต่างๆ ในชุมชน<br>หรือส่วนราชการที่<br>เกี่ยวข้องสามารถ<br>จัดสวัสดิการเพื่อ<br>ส่งเสริมคนในชุมชน<br>ที่มีอายุ ๑๕-๖๐ ปี<br>บุตรหลานของคนใน<br>ชุมชนในการ<br>สนับสนุนการ<br>พัฒนาการเรียนรู้<br>เพื่อยกระดับ |                   | - การเรียนรู้จะช่วยยกระดับ<br>การพึ่งตนเองด้านจิตใจ<br>สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ<br>และสิ่งแวดล้อม และ<br>เศรษฐกิจในทุกมิติ โดยมี<br>เป้าหมายเพื่อยกระดับ<br>คุณภาพชีวิตของคนใน<br>ชุมชนให้ดีขึ้น |

| ข้อมูล                                                                                                                                               | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |               |                                                                | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------|----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                      | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|                                                                                                                                                      |                                                     |          | คุณภาพชีวิต   |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>๕. มิติด้านสุขภาวะ</b>                                                                                                                            |                                                     |          |               |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>๕.๑ ศักยภาพชุมชน</b>                                                                                                                              |                                                     |          |               |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ๕.๑.๑ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ความรู้ เช่น ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ การรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้าน การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค |                                                     |          |               |                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการอย่างฉลาดจนสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนได้จากสมุนไพร</li> <li>- แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ โดยมีการลดรายจ่ายจากยาแผนปัจจุบันโดยการหันมาใช้สมุนไพรทดแทนได้</li> </ul> |
| <b>๕.๒ รายจ่าย</b>                                                                                                                                   |                                                     |          |               |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ๕.๒.๑ รายจ่ายค่าอาหารของหญิงตั้งครรภ์                                                                                                                |                                                     |          |               | - การใช้ความรู้ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดย | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้านจิตใจ โดยชุมชนมีการเอื้ออาหารดูแลคนในชุมชน                                                                                                                                                                                                                         |

| ข้อมูล                                                                       | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                      |                                                                                                                      |               |                                                                                                                    | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                              | พอประมาณ                                                                                                 | มีเหตุผล                                                                                                             | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                  |                                                                                                                                                |
|                                                                              |                                                                                                          |                                                                                                                      |               | จัดเป็นสวัสดิการของ<br>ชุมชน เช่น โครงการ<br>ท้องถิ่นเพื่อ<br>ส่งเสริมให้ทารกมี<br>สุขภาพแข็งแรงตั้งแต่<br>แรกเกิด |                                                                                                                                                |
| ๕.๒.๒ รายจ่ายค่า<br>รักษาพยาบาลของ<br>ครัวเรือนที่มีเด็กแรก<br>เกิดถึง ๑๒ ปี |                                                                                                          |                                                                                                                      |               | - การใช้ความรู้ใน<br>การดูแลเด็กแรกเกิด<br>- ๑๒ ปี ที่เหมาะสม                                                      | - แสดงถึงการพึ่งตนเองด้าน<br>เศรษฐกิจ โดยมีการลด<br>รายจ่ายจากยาแผนปัจจุบัน<br>โดยการหันมาใช้สมุนไพร<br>ทดแทนได้                               |
| ๕.๒.๓ รายจ่ายค่านม<br>สำหรับทารกแรกเกิด<br>ถึง ๖ เดือน                       | - ความพอดีในการ<br>บริโภคนมสำหรับ<br>ทารกกับรายได้ของ<br>พอ - แม่ หาก<br>รายได้น้อยควรให้<br>นมจากแม่แทน | - การคาดผลที่จะ<br>เกิดขึ้นจากการ<br>กระทำโดยใช้นมผง<br>แทนน้ำนมแม่ เช่น<br>เด็กอาจเกิดเป็นโรค<br>ภูมิแพ้ยาลูกที่กิน |               |                                                                                                                    | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านเศรษฐกิจเพราะ<br>จำเป็นต้องจ่ายเพื่อนำมา<br>ทดแทนน้ำนมแม่ และต้องใช้<br>เวลาในการซื้อเป็นระยะนาน<br>พอสมควร |

| ข้อมูล                                                       | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                                              |                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                              | พอประมาณ                                                                                                                                                                                         | มีเหตุผล                                                                                                              | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                                                                                   | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                              |
|                                                              | นมผง                                                                                                                                                                                             | น้ำนมแม่ ค่าใช้จ่าย<br>สูง ๙                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                              |
| ๕.๒.๔ รายจ่าย<br>ค่าอาหารที่ซื้อมา<br>บริโภคของคนใน<br>ชุมชน | - ความพอดีในการ<br>บริโภคอาหารกับ<br>รายได้และจำนวน<br>คนที่จะบริโภค มี<br>ความเหมาะสม<br>หรือไม่อย่างไร เกิน<br>ความจำเป็นหรือไม่<br>อย่างไร, อะไรเป็น<br>อาหารที่ฟุ่มเฟือย<br>เกินความจำเป็น ๙ | - การคาดผลที่จะ<br>เกิดขึ้นจากการซื้อ<br>อาหารมาบริโภค<br>เช่น สารพิษที่<br>ปนเปื้อนมากับ<br>พืชผัก ผลไม้ เป็น<br>ต้น | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมทั้งผลกระทบ<br>และการ<br>เปลี่ยนแปลงต่างๆ<br>เช่น การได้รับการ<br>สะสมสารก่อมะเร็ง<br>จากสารพิษที่<br>ปนเปื้อนมากับ<br>อาหาร, การเกิดภัย<br>ธรรมชาติจนไม่<br>สามารถหาซื้อ<br>อาหารได้ | - การใช้ความรู้ใน<br>การเลือกซื้ออาหาร<br>ที่ปลอดภัยมา<br>บริโภค เช่น ต้อง<br>ทราบถึงความปลอดภัยจากพืช<br>ผัก ผลไม้ที่มีสารพิษ<br>ปนเปื้อน, ความ<br>สะอาดของการปรุง<br>อาหารให้สุข โดย<br>จะต้องรู้จักเลือกร้าน<br>ที่ซื้อ, แม่ค้าที่ปรุง<br>อาหาร ซึ่งจะทำให้<br>วิเคราะห์ถึงความ<br>ปลอดภัยจากอาหาร<br>ได้ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่<br>สามารถทำได้ด้วยตนเอง<br>เช่น การปลูกพืช ผัก ผลไม้<br>ไว้กินเองในบริเวณบ้าน และ<br>ทำกับข้าวกินเองได้ |



| ข้อมูล                                                                                                                 | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |          |               |                                                                                                                                                                       | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|----------|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                        | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล | มีภูมิคุ้มกัน | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| ๕.๒.๕ รายจ่ายค่า<br>รักษาพยาบาลที่เกิด<br>จากสาเหตุจากการกิน<br>ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ<br>เช่น ท้องร่วง อาหาร<br>เป็นพิษ ฯ |                                                     |          |               | - การขาดความรู้ใน<br>การกินอาหารให้ถูก<br>สุขลักษณะ                                                                                                                   | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านสังคม เพราะไม่มีการจัด<br>กระบวนการช่วยเหลือ<br>เกื้อกูลกันในทำให้ทำให้คน<br>ในชุมชนมีความรู้ในการดูแล<br>ตนเองให้สามารถป้องกันโรค<br>ท้องร่วงได้                                                                                            |
| ๕.๒.๖ รายจ่ายค่ายา<br>เพื่อบำบัด บรรเทา<br>อาการเจ็บป่วย<br>เบื้องต้น                                                  |                                                     |          |               | - การขาดความรู้ใน<br>การดูแลตนเอง<br>เบื้องต้นเมื่อ<br>เจ็บป่วยด้วยอาการ<br>ไม่รุนแรง หรือการ<br>เจ็บป่วยเบื้องต้น<br>เช่น การปวดหัว<br>การถูกไฟไหม้ น้ำ<br>ร้อนลวก ฯ | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านสังคม เพราะไม่มีการจัด<br>กระบวนการช่วยเหลือ<br>เกื้อกูลกันในทำให้ทำให้คน<br>ในชุมชนมีความรู้ในการดูแล<br>ตนเองให้สามารถดูแลการ<br>เจ็บป่วยด้วยอาการไม่รุนแรง<br>หรือการเจ็บป่วยเบื้องต้นได้<br>เช่น การปวดหัว การถูกไฟ<br>ไหม้ น้ำร้อนลวก ฯ |

| ข้อมูล                                                                                                                            | สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                     |                                                                                                               | ความสอดคล้องกับ<br>หลักการพึ่งตนเอง                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                   | พอประมาณ                                            | มีเหตุผล                                                                                                                                                                                                                                                          | มีภูมิคุ้มกัน                                                                                                                                       | ความรู้คู่คุณธรรม                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                     |
| ๕.๒.๗ รายจ่ายค่า<br>ตรวจสอบสุขภาพประจำปี<br>ของผู้ที่อายุ ๓๕ ปีขึ้นไป<br>ในชุมชน เพื่อคัด<br>กรองโรคเบาหวานและ<br>ความดันโลหิตสูง |                                                     | - การคำนึงถึงผลที่<br>คาดว่าจะเกิดขึ้น<br>จากการเลือกใช้<br>วิธีการรักษาแบบ<br>การแพทย์แผนไทย<br>หรือการแพทย์แผน<br>ปัจจุบัน เพราะ<br>วิธีการรักษาจะมี<br>วิธีการที่แตกต่างกัน<br>จะแก้ที่ต้นเหตุ หรือ<br>แก้อาการที่เกิดขึ้น<br>หลังจากการเป็นโรค<br>แล้วหรือไม่ | - การเตรียมตัวให้<br>พร้อมรับผลกระทบ<br>และการ<br>เปลี่ยนแปลง<br>เกี่ยวกับ<br>โรคเบาหวาน และ<br>ความดันโลหิตสูง<br>เพื่อทำให้มีคุณภาพ<br>ชีวิตที่ดี | - การขาดความรู้ใน<br>การดูแลตนเอง<br>สำหรับการป้องกัน<br>ตนเองให้ห่างจาก<br>โรคเบาหวาน และ<br>ความดันโลหิตสูง | - แสดงถึงการพึ่งตนเองไม่ได้<br>ด้านสังคม เพราะไม่มีการจัด<br>กระบวนการช่วยเหลือ<br>เกื้อกูลกันในทำให้ทำให้คน<br>ในชุมชนมีความรู้ในการดูแล<br>ตนเองให้สามารถป้องกัน<br>และดูแลตนเองเมื่อป่วย<br>โรคเบาหวาน และความดัน<br>โลหิตสูงได้ |



## ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยนำข้อมูลที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดประเภทออกเป็น ๔ ประเภท จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน เนื่องจากการจัดประเภทดังกล่าวจะทำให้เข้าใจว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นปัจจัยในลักษณะใดของชุมชน และสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ชุมชนต่อไปได้ สำหรับการวิเคราะห์ครอบคลุมประเด็นดังนี้

**๒.๑ จุดแข็ง - จุดอ่อนของชุมชน** เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้

**๒.๑.๑ ความเหมาะสมของโครงสร้างทางสังคมในชุมชน** เช่น ๑) องค์การทางสังคม ประกอบด้วยกระบวนการจัดระเบียบเช่น กฎระเบียบ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน กลุ่มคนที่จัดระเบียบแล้ว เช่น กลุ่มสังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้น สมาคม สังคมมนุษย์ ๒) สถาบันสังคม ได้แก่ ครอบครัว การศึกษา ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ ศิลปะและนันทนาการ ภาษา การคมนาคม อนามัยและสาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในชุมชน โดยพิจารณาจาก

**๒.๑.๑.๑ ข้อมูลพื้นฐานชุมชน** ได้แก่ ศักยภาพชุมชน สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ความรู้ต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น

๑) ปริมาณน้ำฝนในรอบปีที่ผ่านมาทำให้ทราบได้ว่าพื้นที่ของชุมชนอยู่ในเขตแห้งแล้ง หรือมีน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าวนาปี นาปรัง การทำสวน การปลูกพืชผัก การทำสุสาน ฟื้นฟูพืชที่ปลูก

๒) จำนวนประชากร หญิง - ชาย แยกตามอายุ (วัยแรงงาน วัยการศึกษา วัยเด็ก วัยชรา)

๓) ประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ความคิด ค่านิยม

๔) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในและภายนอกชุมชน ผู้นำชุมชน/กลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครเพื่อป้องกันภัยพลเรือน (อปพร.) และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมสวัสดิการต่างๆ ของชุมชนในด้านการผลิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต และฉาปนกิจ

๕) การประกอบอาชีพ อาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริม

๖) ความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญ ในการประกอบอาชีพ

๗) คนวัยแรงงาน จำนวนคนมีงานทำ คนว่างงาน แรงงานในอนาคต เช่น จำนวนแรงงานที่ใช้ในภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือน

๘) ข้อมูลรายได้ รายจ่าย หนี้สิน เงินออม ในชุมชน

๙) ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

๑๐) แหล่งทุนในชุมชน เช่น กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน

๑๑) วัตถุประสงค์ในการผลิตสินค้าชุมชน แหล่งวัตถุดิบอื่น ๆ

๑๒) ตลาดในชุมชน ช่องทางการตลาด และ เครือข่ายการตลาด

๑๓) แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

๑๔) การรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

๑๕) การประกอบอาชีพ เช่น การเกษตรแบบผสมผสาน ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

#### ๒.๑.๑.๒ ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ได้แก่

๑) แหล่งที่มาของรายรับ ว่าสามารถพึ่งตนเองหรือต้องพึ่งภายนอก

๒) วัตถุประสงค์สำหรับรายจ่ายว่าใช้เพื่ออะไร เช่น เพื่อประกอบอาชีพ เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ค่ายา และเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เพื่อการลงทุนและงานสังคม เพื่อการศึกษา ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

๓) มีเงินถูกจัดเก็บในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เบี้ยประกันสุขภาพ และเบี้ยประกันภัย ฝากธนาคาร ซื้อพันธบัตร ฝากสหกรณ์ออมทรัพย์ ออกเงินกู้ ซื้อทอง เงิน นาก เพชร พลอย และเครื่องประดับที่มีค่าอื่น ๆ เงินสด เงินดาวน์ หรือเงินผ่อน เพื่อซื้อหรือเช่าที่ดินหรือสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เงินสด เงินดาวน์ หรือเงินผ่อนเพื่อยานพาหนะ

๔) จำนวนหนี้สิน หมายถึง เงินที่ได้มาจากกู้ยืมจากตัวบุคคล บริษัท ห้างร้าน ธนาคาร และกลุ่มหรือสถาบันการเงินในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทได้ในรูปแบบของการนำมาลงทุนให้เกิดรายได้ หรือหนี้สินที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือแบ่งออกเป็นกู้ใน – นอกกระบบ และการผ่อนใช้หนี้เงินกู้ใน – นอกกระบบ

๑.๒ ประสิทธิภาพทางการเงินและการระดมทุนของชุมชน ในรูปของการบริหารเงินในกองทุนของชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งพิจารณาจาก กำไรขาดทุน มีสวัสดิการที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

๑.๓ การบริหารจัดการชุมชน ได้แก่ การวางแผนชุมชน การจัดทำฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศของชุมชน การสื่อสารภายในชุมชน วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของชุมชน และภาวะผู้นำของชุมชน เป็นต้น

๑.๔ การพัฒนาระบบการศึกษาทั้งในและนอกกระบบ เช่น การจัดการการศึกษาในโรงเรียนทุกระดับชั้น การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน คนทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อให้ก้าวเข้าสู่การศึกษาตลอดชีวิต

**๒.๒ อุปสรรค - โอกาสของชุมชน** เป็นการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

๒.๒.๑ ปัจจัยเอื้อ/ปัจจัยอุปสรรคด้านสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่ภายนอกชุมชน

๒.๒.๒ ปัจจัยเอื้อด้านสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาคเอกชน ตลอดจนโครงสร้าง ประชากร การศึกษา อนามัย อาชีพ ความรู้ เจตคติ พฤติกรรม แนวคิดอนุรักษ์ กระแสวัฒนธรรมจากต่างประเทศ ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม และประเพณี เป็นต้น

๒.๒.๓ ปัจจัยเอื้อ/ปัจจัยอุปสรรคด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม

๒.๒.๔ ปัจจัยเอื้อ/ปัจจัยอุปสรรคด้านเศรษฐกิจ ภาวะทางเศรษฐกิจ ภาวะการณ์จ้างงาน อัตราดอกเบี้ย และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นต้น

๒.๒.๕ ปัจจัยเอื้อ/ปัจจัยอุปสรรคด้านการเมืองและกฎหมายภายในประเทศและระหว่างประเทศ

- ๑) นโยบายของรัฐบาล
- ๒) เป้าประสงค์ที่กำหนดในแผนยุทธศาสตร์จังหวัด
- ๓) อุปสรรคเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ
- ๔) อุปสรรคหรือข้อจำกัดที่เกิดจากกฎหมายหรือระเบียบ
- ๕) อุปสรรคหรือข้อจำกัดที่เกิดจากโครงสร้างส่วนราชการ
- ๖) อุปสรรคหรือข้อจำกัดที่เกิดจากมาตรฐานการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิด การยอมรับในระดับนานาชาติ

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลที่สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง



| มิติการพัฒนา    | คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                               | ลักษณะของชุมชน |         |       |         |
|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|---------|-------|---------|
|                 |                                                                                          | จุดแข็ง        | จุดอ่อน | โอกาส | อุปสรรค |
| ๑. ด้านเศรษฐกิจ | - สามารถในการรวมคนเพื่อจัดการผลประโยชน์หรือแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนด้วยกระบวนการกลุ่ม เพื่อ | ✓              |         |       |         |

| มิติการพัฒนา           | คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                                                  | ลักษณะของชุมชน |         |       |         |
|------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|---------|-------|---------|
|                        |                                                                                                                                                                                             | จุดแข็ง        | จุดอ่อน | โอกาส | อุปสรรค |
|                        | ป้องกันการตกอยู่ในวงจรความยากจน                                                                                                                                                             |                |         |       |         |
|                        | - มีเหตุผลในการเป็นหนี้สินว่าเป็นการหนี้เพื่อก่อให้เกิดรายได้หรือเพื่อการศึกษา ไม่ใช่เป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์                                                                       | ✓              |         |       |         |
|                        | -ไม่มีการคาดผลถึงจะเกิดขึ้นระหว่างรายได้จากการขายผลผลิตกับต้นทุนค่าแรงงานที่ต้องจ้าง เช่น การทำนา ๓ ไร่ ต้องจ้างทุกขั้นตอนในขณะที่ครัวเรือนไม่มีงานอื่น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงเกินความจำเป็น |                | ✓       |       |         |
|                        | - มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มให้เกิดการออมวันละบาท หากชุมชนได้มีการรวมกลุ่ม รัฐบาลจะสนับสนุนงบประมาณอีกส่วนหนึ่ง                                                           |                |         | ✓     |         |
|                        | - ไม่มีการเตรียมตัวพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จนอาจทำให้ไม่สามารถจัดการชำระเงินกู้และดอกเบี้ยได้ในอนาคต                                                                           |                |         |       | ✓       |
|                        | -การนำสินค้าจากประเทศมีการปลอมปนทำให้ส่งผลต่อคุณภาพวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตของชุมชน อันส่งผลทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ในชุมชนมีคุณภาพต่ำ                                                        |                |         |       | ✓       |
| ๒.ด้านสังคมและวัฒนธรรม | - มีเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยชุมชนสามารถช่วยเหลือ และแก้ปัญหาในเบื้องต้นได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นนอกชุมชน                                    | ✓              |         |       |         |
|                        | -ขาดการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงด้านอุปถัมภ์                                                                                                                             |                | ✓       |       |         |
|                        | -มีการสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ                                                                                    |                |         | ✓     |         |
|                        | -ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเตรียมพร้อมรับผลกระทบจากอุปถัมภ์                                                                                                            |                |         |       | ✓       |

| มิติการพัฒนา                                         | คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                                                              | ลักษณะของชุมชน |         |       |         |
|------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|---------|-------|---------|
|                                                      |                                                                                                                                                                                                         | จุดแข็ง        | จุดอ่อน | โอกาส | อุปสรรค |
|                                                      |                                                                                                                                                                                                         |                |         |       |         |
| ๓.ด้าน<br>ทรัพยากร<br>ธรรมชาติ<br>และ<br>สิ่งแวดล้อม | -ประกอบอาชีพที่คำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำ เช่น การปลูกพืชผักให้เหมาะสมกับสภาพดินของพื้นที่                                                                                                | ✓              |         |       |         |
|                                                      | -ขาดภูมิคุ้มกันในตัวเองในการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบจากมลพิษที่อยู่แวดล้อม ทำให้ไม่สามารถป้องกันสุขภาพของตนเองได้                                                                                       |                | ✓       |       |         |
|                                                      | -ขาดความรู้และหลักวิชาการที่ทำให้เกิดการประกอบอาชีพเกษตรแบบปลอดภัย หรือแบบไร้สารที่ไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี/ ยาฆ่าแมลง                                                                                   |                | ✓       |       |         |
|                                                      | -มีการสนับสนุนระบบการเกษตรแบบธรรมชาติของรัฐบาลทำให้เกษตรกรในชุมชนได้รับการส่งเสริมช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในการเพาะปลูก เช่น พันธุ์ข้าว การตลาด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะส่งผลทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น |                |         | ✓     |         |
|                                                      | -นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมากยิ่งขึ้น หากนักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมจะส่งผลทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหายได้           |                |         |       | ✓       |
| ๔.ด้าน<br>การเรียนรู้                                | -เกิดการเรียนรู้ และสามารถคิดค้น ปรับปรุง วิธีการแนวทางในการรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้าน, การผลิตผลิตภัณฑ์/อาหารแปรรูปชุมชน                                                                             | ✓              |         |       |         |
|                                                      | -มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การออมทรัพย์เป็นการป้องกันความเสี่ยงด้านการเงินในอนาคต                                                                                    |                | ✓       |       |         |
|                                                      | -คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกโรงเรียนเอกชน หรือ โรงเรียนที่ไกลจากที่พัก                                                                                                                           | ✓              |         |       |         |
|                                                      | -มีนโยบายจากหน่วยงานของรัฐสนับสนุนศูนย์การเรียนรู้                                                                                                                                                      |                |         | ✓     |         |

| มิติการพัฒนา | คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง                                                                                                                                                                          | ลักษณะของชุมชน |         |       |         |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|---------|-------|---------|
|              |                                                                                                                                                                                                                     | จุดแข็ง        | จุดอ่อน | โอกาส | อุปสรรค |
|              | ให้กับคนในชุมชน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนได้รับโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน                                                                                                                |                |         |       |         |
|              | -มีการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนแทนคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหา ดังนั้นการเรียนรู้จากพัฒนา การแก้ปัญหาในชุมชนอาจไม่เกิดขึ้นได้                                                |                |         |       | ✓       |
| ๕.ด้านสุขภาพ | -มีความรู้ในการดูแลสุขภาพเชิงตั้งครรภให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยจัดเป็นสวัสดิการของชุมชน เช่น โครงการท้องแลกไข่ เพื่อการส่งเสริมให้ทารกมีสุขภาพแข็งแรงตั้งแต่แรกเกิด                                                  | ✓              |         |       |         |
|              | -ไม่มีการคาดผลที่จะเกิดขึ้นจากการซื้ออาหารมาบริโภค เช่น สารพิษที่ปนเปื้อนมากับพืชผัก ผลไม้ เป็นต้น                                                                                                                  |                | ✓       |       |         |
|              | - มีการคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเลือกใช้วิธีการรักษาแบบการแพทย์แผนไทย หรือการแพทย์แผนปัจจุบัน เพราะวิธีการรักษามีวิธีการที่แตกต่างกัน จะแก้ที่ต้นเหตุ หรือแก้อาการที่เกิดขึ้นหลังจากการเป็นโรคแล้วหรือไม่ | ✓              |         |       |         |
|              | -มีนโยบายส่งเสริมการใช้สมุนไพรมาบำบัดรักษาโรคทดแทนการใช้ยาแผนปัจจุบัน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศได้                                                                                      |                |         | ✓     |         |
|              | -มีนโยบายส่งเสริมจากภาครัฐที่มุ่งให้การรักษามากกว่าส่งเสริมสุขภาพ ทำให้คนในชุมชนมุ่งกินยารักษาโรคเมื่อมีอาการ มากกว่าการดูแลสุขภาพให้แข็งแรงมากกว่า                                                                 |                |         |       | ✓       |



### ขั้นตอนที่ ๓ การค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชน

การค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชน โดยนำผลการวิเคราะห์ว่าสะท้อนคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอะไรบ้างที่เป็น “จุดอ่อน” “ปัญหา” “โอกาส” และ “อุปสรรค” มาทบทวนเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาตามมิติต่างๆ ให้กับชุมชน โดยนำ “จุดแข็ง” บางประเด็นมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาได้ โดยมีตัวอย่างการใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือนในการวิเคราะห์ชุมชนตามข้างล่างนี้

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                 | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>มิติด้านเศรษฐกิจ</b>                  |                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ๑. การลดรายจ่าย                          | ๑. การประกอบอาชีพ<br>๑.๑ นอกภาคการเกษตร<br>๑.๒ ภาคการเกษตร<br>๒. ชีวิตประจำวัน<br>๒.๑ อุปโภค<br>๒.๒ บริโภค                                                                              | ๑. การใช้รายจ่ายเป็นตัวสะท้อนตัวตนของครัวเรือนว่ามีลักษณะอยู่ในกลุ่มฟุ่มเฟือยหรือจำเป็น เช่น ค่าโทรศัพท์มือถือ ค่าเครื่องสำอาง ค่าเสริมสวย เป็นต้น<br>๒. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมครัวเรือนให้มุ่งพึ่งตนเองก่อนในการแก้ปัญหาใดๆ โดยเริ่มจากตนเองก่อนเสมอ เช่น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ วางแผนปลดหนี้ |
| ๒. การเพิ่มรายได้                        | ๑. ประกอบอาชีพเสริม<br>๒. การเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต<br>๓. การรวมกลุ่มอาชีพ<br>๔. การจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชน<br>๕. การจัดทำวิสาหกิจชุมชน<br>๖. การจัดตั้งกองทุนเพื่อสวัสดิการของชุมชน | ๓. การจัดตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มอาชีพ สถาบันการเงินชุมชน วิสาหกิจชุมชน<br>๔. วิเคราะห์แนวโน้มเศรษฐกิจระดับครัวเรือนและระดับชุมชนเพื่อเตรียมการในอนาคต                                                                                                                     |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                                                                                            | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| ๓. การปรับลดปลดหนี้                      | ๑. การวางแผนชีวิต<br>๑.๑ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา<br>๑.๒ จัดระบบปรับปรุงพฤติกรรม<br>๑.๓ วางแผนการบริหารเงิน/บริหารหนี้<br>๑.๔ ปรับอาชีพวิเคราะห์ทุน<br>๑.๕ ลดต้นทุน - เปลี่ยนวิธีการเพาะปลูก - ทำนาโยน ต.บ่อทอง อ.บางระกำ จ.พิษณุโลกเพื่อแก้ปัญหาค่าจ้างทำนาแพง<br>๒. การจัดทำกระแสการเงินครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| มิติด้านสังคมวัฒนธรรม                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| ๑. การบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย              | ๑. ตกเป็นทางการโฆษณา ไม่มีสติในการซื้อ<br>๒. มีการแบ่งปันซึ่งกันและกันภายในชุมชนหายไป<br>๓. มีการจัดงานใหญ่โตเพื่อแสดงฐานะทางการเงินและสังคมมากกว่า การจัดงานเพื่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรม<br>๔. มีร้านสะดวกซื้อจำนวนมากทำให้ลดการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เพราะคิดว่ามีเงินก็สามารถซื้อได้ทุกอย่าง     | ๑. ควรมีกลไกในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย - จัดทำปฏิทินชุมชนเพื่อทำกิจกรรมภาพรวมทั้งปี<br>- นำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนา องค์ความรู้เพื่ออนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย<br>๒. หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรวางแผนและสนับสนุนในด้านต่างๆ ให้กับกิจกรรมที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน<br>- กิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา<br>- งดเหล้าในงานศพ<br>- ธนาคารแรงงาน |
| ๒. ค่าทำบุญ                              | ๑. คนทำบุญเพื่อหวังบุญชาติหน้า                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                    |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                          | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                        |
| ๓. ค่าอาหาร                              | ๑. ประเภทของเนื้อสัตว์ที่ใช้ในงานเลี้ยง<br>- เนื้อวัวใช้กับงานแต่ง<br>- เนื้อปลาส่งใช้กับงานศพ<br>๒. คนไม่ทำกับข้าวด้วยตนเอง                     |                                                                                                                                                                                                    |
| ๔. ค่าโต๊ะจีน                            | ๑. แสดงถึงความรัก/ความผูกพันของคนในชุมชนน้อยลง เพราะในอดีตชาวบ้านจะช่วยกันทำกับข้าว แล้วนำส่วนที่เหลือกลับบ้าน                                   |                                                                                                                                                                                                    |
| ๕. ค่าจัดงานบวช                          | ๑. ค่าเหล้าสูงมาก                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                    |
| ๖. ค่าซื้อปลา                            | ๑. วัฒนธรรมข้าว ปลา เกลือ (ปลาร้า)หายไป                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                    |
| ๗. ค่าแรงงาน                             | ๑. ขาดการรวมกลุ่มที่อาศัยแรงงานช่วยซึ่งกันและกัน                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                    |
| ๘. รายได้จากทอดผ้าสูง                    | ๑. มีการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมน้อยลง                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                    |
| มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม   |                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                    |
| ๑. ค่าปุ๋ย/ค่าสารเคมี                    | ๑. ต้นทุนการผลิตสูง<br>- อัตราการใช้ปุ๋ยที่เหมาะสม<br>- ใช้ปุ๋ยชีวภาพ/ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทน<br>๒. สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย - ใช้สมุนไพรทดแทนในการทำเป็นยา | ๑. ชุมชนควรมีกองทุนในการอนุรักษ์ และแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความคุ้มค่าและยั่งยืน<br>๑.๑ มีคณะทำงานที่รับผิดชอบอยู่ในพื้นที่<br>- กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปูเปรี๊ยะ<br>- กลุ่มเยาวชนรักคลองน้อย |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                                                                                 | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|                                          | <p>ฆ่าแมลง เช่น สะเดา สบู่แดง ยาฉุน ตะไคร้หอม พริก</p> <p>๓. ดินเสื่อม</p> <p>๔. มีสารเคมีตกค้างในร่างกาย</p>                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>- กลุ่มเยาวชนรักคลองน้อย</li> <li>- กลุ่มอนุรักษ์อ่าวบ้านดอน</li> <li>- กลุ่มเพาะพันธุ์ธนาคารตันไม้</li> <li>- กลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษ</li> </ul>                                                                                                                    |
| ๒. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง                   | <p>๑. มีปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตรนอกฤดูกาล</p> <p>๒. ไม่มีการใช้พลังงานทดแทนใช้เรือใบแทนการใช้น้ำมันในการหาปลา</p>                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ</li> <li>- เครือข่ายป่าชุมชน</li> <li>- เครือข่ายดับไฟป่า</li> <li>- เครือข่ายอนุรักษ์วังปลา</li> <li>- เครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ</li> <li>- เครือข่ายสิ่งแวดล้อมต้นแบบ</li> </ul>                                                         |
| ๓. ค่าพลังงาน (ไฟฟ้า/แก๊ส)               | <p>๑. ไม่มีการใช้พลังงานทดแทน</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- เตาแก๊สชีวมวล</li> <li>- แกลบ</li> <li>- มูลสัตว์</li> </ul> <p>๒. ไม่ตระหนักถึงการประหยัดไฟฟ้า</p>                                                                                                          | <p>"พอปลูกเพื่อปลูก ปลูกเพื่อน้อง"</p> <p>๑.๒ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์/แก้ปัญหา</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ธนาคารขยะ</li> <li>- ธนาคารปุปลา</li> <li>- โครงการปลูกต้นไม้ทดแทน</li> </ul>                                                                                            |
| ๔. ค่าน้ำ                                | <p>๑. ไม่มั่นใจ/ยอมรับต่อคุณภาพน้ำสำหรับการบริโภค</p> <p>๒. มีปัญหาด้านการบริหารระบบน้ำประปาหมู่บ้านทำให้ต้นทุนสูง</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ</li> </ul> <p>๓. มีปัญหาน้ำแล้ง</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ทำฝายแม้ว</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- โครงการ "จัดบ้าน ดับสวน รวนกันทำ"</li> <li>- โครงการปลูกต้นไม้เพื่ออุ้มน้ำ</li> <li>- โครงการ "เขา นา เล" เพื่อดูแลต้นน้ำ</li> <li>- โครงการปลูกกอไม้เพื่อแก้ปัญหาการตื้นเขินของแม่น้ำ</li> <li>- โครงการปลูกหญ้าแฝกเพื่อแก้ปัญหาดินสไลด์ตามแนวคันคลอง</li> </ul> |
| ๕. ค่าจัดเก็บขยะมูลฝอย                   | <p>๑. สามารถจัดการขยะด้วยตนเอง</p> <p>๒. มีการคัดแยกขยะ</p>                                                                                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- โครงการชุดบ่อเพื่อเก็บกักน้ำ</li> <li>- โครงการชุดอ่างชะลอน้ำ</li> <li>- โครงการชุดลอกคลองให้น้ำไหลสะดวก</li> </ul>                                                                                                                                               |
| ๖. ค่าซื้อสัตว์น้ำจาก                    | <p>๑. มีปัญหาด้านคุณภาพของแหล่งสัตว์น้ำในชุมชน</p>                                                                                                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- การใช้เสียงตามสายเพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านรักษาสัตว์น้ำ</li> <li>- การศึกษาพันธุ์ไม้น้ำป่าชุมชนเพื่อวางแผน</li> </ul>                                                                                                                                                |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| ภายนอกชุมชนเพื่อบริโภค                   |         | <p>ดูแลรักษา</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- การปลูกฝังการช่วยเหลือสังคม พัฒนาหมู่บ้านให้กับคนในชุมชน</li> <li>- การใช้เปิดโล่งกินหอยเชอร์รี่แทนการใช้เคมีฆ่า</li> <li>- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจากทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา</li> </ul> <p>๑.๓ ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ห้ามหาหนอยไม้ขาย</li> <li>- ห้ามจับปลาในช่วงฤดูวางไข่</li> <li>- ห้ามใช้รถยนต์เข้าไปบรรทุกของป่า</li> <li>- กำหนดขนาดตาของแหในการจับปลา</li> <li>- กำหนดช่วงฤดูเปิด-ปิดในการเก็บของป่า</li> </ul> <p>๒. มีการจัดทำแผนที่ทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชนเพื่อให้</p> <p>เห็นภาพรวม</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- จัดทำแผนที่ทำมือเพื่อศึกษาทางน้ำและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม</li> <li>- จัดทำแผนที่ทำมือเพื่อระบุสิทธิในที่ดินทำกินเพื่อแก้ปัญหาความไม่ชัดเจนสิทธิในที่ดิน</li> </ul> <p>๓. ให้ชาวบ้านจดบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณผลผลิตที่ชัดเจน เป็นเงินทั้งหมดเท่าไร ก็กิโลกรัม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับต้นทุนในการผลิต</p> <p>๔. นำเป้าหมายมาทำเป็นตัวชี้วัดในการประเมินครัวเรือนแบบก้าวหน้ากับครัวเรือนล้าหลัง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงตนเอง</p> |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|--------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                          | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                                                                                        | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                    |
|                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- กำหนดจุดดีของหมู่บ้าน ๑ หมู่ ๑ แห่ง ทุกหมู่บ้านจะต้องมีที่สาธารณะ แหล่งน้ำ สวนสมุนไพร สถานที่พักผ่อน หรือแหล่งเรียนรู้</li> <li>๕. ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก</li> <li>- แก๊สชีวภาพ</li> <li>- เตาชีวมวล</li> </ul> |
| ๗. ค่าต้นทุนการผลิต                              | ๑. เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรไม่ทำเมล็ดพันธุ์เนื่องจากไม่มั่นใจในคุณภาพที่เกิดจากการเพาะปลูกของตนเอง<br>๒. ค่าหัวอาหารไก่ไข่ เกษตรกรไม่ได้เลี้ยงไก่ไข่แบบธรรมชาติ                                                                                                                                     | ๑. ส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะเมล็ดพันธุ์ระหว่างทำการเพาะปลูก<br>๒. ส่งเสริมการเลี้ยงไก่แบบธรรมชาติ                                                                                                                                                                                 |
| ๘. ค่ารักษาพยาบาล                                | ๑. มีปัญหาด้านสุขภาพเกี่ยวกับสารเคมีจากการเกษตรตกค้างในร่างกาย                                                                                                                                                                                                                                 | ๑. ส่งเสริมการปลูกพืชผักไว้กินเอง เพื่อหลีกเลี่ยงการซื้อผักที่มีสารพิษจากตลาด                                                                                                                                                                                                  |
| ๙. ค่าอาหาร (พืชผัก, ผลไม้, สัตว์เพื่อการบริโภค) | ๑. ไม่สามารถเป็นแหล่งอาหารที่รองรับคนในชุมชนได้ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ไม่มีพื้นที่</li> <li>- ไม่พึงตนเอง</li> <li>- ขาดความอุดมสมบูรณ์</li> <li>- ขาดแรงงานในการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์</li> <li>- ขาดความรู้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนได้</li> </ul> | ๑. ส่งเสริมณรงค์ให้คนในชุมชนปลูกพืชผักในกระถางแทนไม้ประดับ เพื่อไว้กินเอง                                                                                                                                                                                                      |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                                     | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ๑๐. การขายผลผลิตลดลง                     | ๑. ผลผลิตมีคุณภาพต่ำเนื่องจากดินเสื่อมสภาพ<br>๒. มีเนื้อที่ในการผลิตลดลง<br>๓. ขาดการวางแผนการควบคุมการผลิตทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนในการผลิตมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น                                                     | ๑. ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ดินว่ามีสภาพดินเป็นอย่างไร หากจะเพาะปลูกอะไร จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยแบบไหนที่เหมาะสมกับขนาดของพื้นที่ เช่น โครงการปุ๋ยสั่งตัด เป็นต้น                                                                                                                                                               |
| มิติด้านการเรียนรู้                      |                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| ๑. การศึกษาของบุตร                       | ๑. ค่าเล่าเรียนสูง<br>๒. ค่าเรียนพิเศษสูง<br>๓. ค่าเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนโรงเรียนนอกพื้นที่สูง<br>๔. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในชุมชนต่ำ<br>๕. ผู้ปกครองมีทัศนคติมองการศึกษาแบบขั้นบันได แต่ไม่ได้มุ่งเน้นการวัดผลความรู้ความสามารถของเด็ก | ๑. มีกลไกในสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบของโรงเรียน<br>- จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน<br>- ส่งเสริมการนำปราชญ์ชาวบ้านมาสอนให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน<br>- จัดทำแผนที่ปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น / แหล่งเรียนรู้ในแต่ละหมู่บ้าน<br>- จัดทำแผนที่คนดี<br>- จัดทำข้อมูลทรัพยากรชุมชนโดยระบบ GIS เพื่อนำมาประกอบการวางแผนชุมชน |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ๒. การลงทุน                              | <p>๑. ขาดความรู้ในการลงทุน เปรียบเทียบกับผลตอบแทน คู้มหรือไม่คู้ม</p> <p>๒. ไม่มีความสามารถในการพึ่งตนเอง (ซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งอื่น)</p> <p>๓. ต้นทุนบางประเภทมีความฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ค่าจ้าง</li> <li>- ค่าปุ๋ย</li> <li>- ค่ายาฆ่าแมลง</li> </ul> <p>๔. ปัญหาจากสิ่งที่คุณควบคุมไม่ได้ เช่น ภัยธรรมชาติ</p> <p>๕. ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีพให้กับคนในชุมชน</li> <li>- มีการเล่นิทานกลางบ้านให้เด็กในหมู่บ้านทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา ๑๖.๐๐ น. โดยผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับเด็กในชุมชน</li> <li>- มีการจัดเก็บความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ เว็บไซต์</li> </ul> <p>๒. ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- มีการจัดกิจกรรมโฮมสเตย์ที่มุ่งสร้างการเรียนรู้ในด้านการจัดการ ความสะอาด อาหาร ภาษา ประวัติศาสตร์ชุมชน โดยสร้างคุณค่าให้กับบ้านที่ถูกคัดเลือกเป็นโฮมสเตย์แสดงถึงการมีเกียรติในชุมชน</li> <li>- มีการประกวดการทำอาหารพื้นบ้านปีละ ๒ ครั้ง โดยมุ่งให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประกอบการทำอาหารพื้นบ้าน เช่น การทอดไข่ไม่ต้องใช้น้ำมัน โดยการใช้ใบตองรองกัน</li> </ul> |
| ๓. ค่ายารักษาโรค                         | <p>๑. ชาวบ้านไม่รู้จักการจัดการดูแลตัวเอง</p> <p>๒. มีการนำการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการรักษาโรคในชุมชนน้อย</p>                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |



| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                         | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| ๔. อาชีพเสริม                            | <p>๑. ไม่มีการวิเคราะห์ความสามารถชุมชนกับการผลิตสินค้าที่เหมาะสม</p> <p>๒. ขาดการบริหารจัดการตลาดให้กับสินค้าชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- สินค้าของชุมชนขายได้น้อย</li> <li>- ไม่มีตลาดรับซื้อ</li> </ul> | <p>กระทะแล้วตกไขใส่ลงไป</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- การเรียนรู้สามารถสร้างโอกาส ทุกเวลา และทุกสถานที่ให้กับคนในชุมชน</li> <li>- การเรียนรู้จากต้นแบบจะทำให้สามารถปรับวิธีคิด อยากทำ แล้วถ้าทำได้ ๓. แผนชุมชนควรมีกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตและการตลาดดีจะทำให้มีการบอกต่อ</li> <li>๔. ควรนำบัญชีครัวเรือนเข้าไปบูรณาการกับหลักสูตรของโรงเรียนทุกระดับเพื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาทุกมิติ</li> <li>- การสอนคณิตศาสตร์ที่มีความหมาย</li> <li>- การคิดต้นทุนในการทำกิจกรรมการปลูกผักหรือการทำขนมไทยขายในโรงเรียน</li> <li>๕. หน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนสวัสดิการที่สร้างการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบของโรงเรียน</li> <li>๖. ควรให้ชาวบ้านใช้กระบวนการเรียนรู้ของข้อมูลในมิติต่าง ๆ เพื่อวางแผนพัฒนาชุมชน</li> </ul> |
| มิติด้านสุขภาวะ                          |                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| ๑. ค่ายา                                 | <p>๑. ขาดระบบการดูแลสุขภาพ</p> <p>๒. ชาวบ้านขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยาเพื่อรักษาโรคและการดูแลสุขภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- นโยบายฟรีทำให้ยาล้นคนไข้</li> </ul> <p>เพราะชาวบ้านมียาพื้นฐานจำนวนมาก</p> | <p>๑. ควรพัฒนาสุขภาวะแบบองค์รวม</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- โครงการบูรณาการ คนดี สุขภาพดี เพื่อลดสารเคมีของเกษตรกร</li> <li>- โครงการ "นั่งสมาธิ" ของหมู่บ้าน</li> <li>- โครงการ "มหกรรมวิชาการ : ตุ่มโฮม"</li> </ul> <p>๒. ควรมีกฎไกในการเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- มีเครือข่ายการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง (การใช้สมุนไพร, การนวดเท้า)</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                               | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| ๒. ค่าปุ๋ย/สารเคมี/ยาฆ่าแมลง             | ๑. ได้รับสารพิษตกค้างในร่างกาย                                                                                                                                                                        | - มีอาสาสมัครสุขภาพประจำหมู่บ้านเพื่อรวบรวมข้อมูลสุขภาพของชาวบ้าน<br>- ใช้เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสะท้อน ข้อมูลปัญหาสุขภาพให้ชาวบ้านเข้าใจ                                                                                                                                                                            |
| ๓. ค่าบุหรื                              | ๑. มีค่าใช้จ่ายประเภทฟุ่มเฟือย<br>๒. มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ<br>๓. มีผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากการสูบบุหรี่<br>๔. มีเหตุการณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากคนในครอบครัวสูบบุหรี่ | ๓. ควรมีกิจกรรมสนับสนุน ส่งเสริมสุขภาพ<br>- จัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ<br>- จัดตั้ง "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน"<br>- จัดกิจกรรมแข่งขันกีฬา<br>- สร้างห้องน้ำแบบชักโครกให้กับคนพิการ<br>- มีการตรวจสุขภาพแม่และเด็ก ผู้สูงอายุและคัดกรองกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ ในพื้นที่                                                       |
| ๔. ค่าเงินช่วยงานศพ                      | ๑. การมีสุขภาพที่ไม่ดีเป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตหรือไม่                                                                                                                                           | - สร้างกระแสให้เด็กกลัวผักมีสารพิษ โดยใช้คำว่า "ถ้าร้องไห้จะเอากะหล่ำปลีหน้าบ้านให้กิน" เนื่องจากชาวแม่ปูลูกกะหล่ำขายไว้หน้าบ้านแต่กินเองจะปลูกหลังบ้าน<br>- ใช้เสียงตามสายของหอกระจายข่าวรณรงค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ<br>- โครงการสลิคคลินิก วัดรอบเอว วัดน้ำหนัก ส่วนสูง ปีละ ๓ ครั้ง                                |
| ๕. ค่าผักผลไม้                           | ๑. มีสารปนเปื้อนสูง<br>๒. ไม่มีการปลูกอยู่ ปลูกกินด้วยตนเอง<br>๓. มีพฤติกรรมที่ไม่ใส่ใจการดูแลสุขภาพของตนเอง<br>๔. ไม่มีระบบการผลิตพืช ผัก ผลไม้ที่ปลอดภัย                                            | - โครงการปิ่นโตสุขภาพเพื่อดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง<br>๔. ควรมีการนำสมุนไพร /ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน /การแพทย์แผนไทยมาใช้ในการบำบัดรักษา และป้องกันโรค<br>- มีการแปรรูปสมุนไพร เช่น รางจืด มะรุม ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน ไพล<br>- ใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน<br>- การกินน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นเพื่อลดระดับ |
| ๖. ค่าเนื้อสัตว์/ปลา                     | ๑. พฤติกรรมเสี่ยงในการบริโภคเนื้อสัตว์ที่ก่อให้เกิดโรคร้ายแรงและโรคเรื้อรัง                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ๗. ค่าข้าวสาร                            | ๑. คุณภาพข้าวที่ปลูกไม่ปลอดภัยเนื่องมีการซื้อข้าวสารทั้งที่มีอาชีพลูกข้าว<br>๒. ไม่มีการวางแผนในการเก็บข้าวสารที่ปลูกไว้กินเอง                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                                                                                              | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                  |
| ๘. ค่าขนมขบเคี้ยว                        | ๑. ภาวะการขาดสารอาหารของเด็กและเยาวชนในพื้นที่                                                                                                                                                                                       | <p>ไขมันในเส้นเลือด</p> <p>- รพ.สต.จัดมมน้ำชาสมุนไพรบริการดื่มฟรีให้กับชาวบ้าน</p> <p>๕. ควรส่งเสริมการปลูกอยู่ ปลูกกินตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>๖. ควรมีระบบการผลิตพืช ผัก ผลไม้ที่ปลอดภัย</p> <p>- ส่งเสริมการใช้น้ำส้มควันไม้แทนยาฆ่าแมลง</p> |
| ๙. ค่าเหล้า                              | <p>๑. มีค่าใช้จ่ายประเภทฟุ่มเฟือย</p> <p>๒. มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ</p> <p>๓. มีผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มเหล้า</p> <p>๔. มีเหตุการณ์ของสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากคนในครอบครัวติดเหล้า</p>              |                                                                                                                                                                                                                                                              |
| ๑๐. ค่าเดินทางไปรักษาพยาบาลนอกชุมชน      | <p>๑. มีปัญหาด้านสุขภาพ</p> <p>- ขาดการป้องกันสุขภาพของตนเองด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน/การแพทย์แผนไทย</p> <p>๒. ไม่สามารถให้บริการเพียงพอกับความต้องการของผู้รับบริการ</p> <p>๓. ไม่มั่นใจในคุณภาพของการให้บริการรักษาในชุมชน</p> |                                                                                                                                                                                                                                                              |
| ๑๑. ค่าเครื่องปรุงแต่งรสอาหาร            | ๑. ชาวบ้านติดผงดurstในการประกอบอาหาร                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                              |
| ๑๒. ค่าอาหารที่แยกประเภทละเอียด          | ๑. พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ซ้ำๆ เป็นประจำ                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                              |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                                                                                                                         | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| การเชื่อมโยงปัญหาชุมชนกับสวัสดิการชุมชน  |                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ๑. ค่ารักษาพยาบาล                        | ๑. ไม่มีระบบการดูแลสุขภาพ<br>๒. ไม่มีสวัสดิการดูแลค่ารักษาพยาบาล                                                                                                | ๑. วิเคราะห์สภาพทั่วไปของชุมชนเพื่อค้นหาปัญหา เชิงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชน                                                                                                                                                                                                                     |
| ๒. ค่าเมล็ดพันธุ์                        | ๑. ไม่มีเมล็ดพันธุ์เป็นของตัวเอง<br>๒. ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดสวัสดิการ<br>๓. ไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพได้                                           | ๑.๑ ปัญหาในการประกอบอาชีพ<br>- จัดตั้งโรงสีชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการไม่มีเครื่องจักรเนื่องจากชาวบ้านไม่สามารถซื้อได้<br>- ต้นทุนการผลิตสูง โดยจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเพื่อลดต้นทุน<br>- ทำนา "คอมมิวนิสต์" โดยทุกคนต้องช่วยกันเกี่ยวข้าว และสละแปลงข้าวเพื่อเอาข้าวเข้ากองกลางเป็นไว้เมล็ดพันธุ์ต่อไป |
| ๓. ค่าน้ำดื่ม                            | ๑. ปริมาณน้ำฝนมีน้อย<br>๒. มีสารเคมีปนเปื้อนในน้ำฝน<br>๓. เป็นค่าใช้จ่ายที่สูงในพื้นที่                                                                         | แก้ปัญหาการไม่มีเมล็ดพันธุ์<br>- มีสวัสดิการค่าตอบแทนสำหรับคนที่เฝ้าผู้ป่วยในกรณีไม่มีรายได้ตอนเจ็บป่วย<br>- มีสวัสดิการค่าชดเชยสำหรับผู้ป่วยที่นอนพักเป็นคนไข้ใน                                                                                                                                           |
| ๔. ค่าจัดงานศพ                           | ๑. จัดงานโดยใช้เงินฟุ่มเฟือย<br>๒. ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดสวัสดิการ                                                                                            | ๑.๒ ปัญหาการศึกษา<br>- อบต.สนับสนุนงบประมาณซื้อหนังสือเรียนให้กับเด็กในชุมชน                                                                                                                                                                                                                                |
| ๕. ค่าเนื้อสัตว์บริโภค                   | ๑. ราคาเนื้อสัตว์สูง                                                                                                                                            | ๑.๓ ปัญหาหนี้ในระบบ<br>- จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้ชาวบ้านกู้ดอกเบี้ยยถูก                                                                                                                                                                                                                                |
| ๖. ค่าจ้างแรงงานในชุมชน                  | ๑. ขาดแคลนแรงงานในชุมชน                                                                                                                                         | ๑.๔ ปัญหาราคาเนื้อสัตว์สูง<br>- ทำเชียงใหม่ชุมชนเพื่อต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางให้ลดลง                                                                                                                                                                                                                       |
| ๗. ค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน               | ๑. ค่าเล่าเรียนสูง<br>๒. ค่ารถในการเดินทางไปเรียนสูง<br>๓. โรงเรียนในพื้นที่ไม่มีคุณภาพ<br>๔. หลักสูตรของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของชุมชน | ๑.๕ ปัญหารายจ่ายด้านของใช้ประจำวันและ                                                                                                                                                                                                                                                                       |

| การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตจากบัญชีครัวเรือน |                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------|------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ข้อมูลครัวเรือน / ชุมชน                  | ประเด็น                                                    | ตัวอย่างแนวทางการพัฒนาชุมชน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| ๘. ค่าเล่าเรียนการพินัน                  | ๑. คนว่างงาน<br>๒. คนมีความคณหว่งน้ำบ่อหน้า<br>ไม่ยอมทำงาน | <p>ขนมขบเคี้ยวสูง</p> <p>- จัดตั้งร้านค้าชุมชนเพื่อให้เงินหมุนเวียนในชุมชนมากกว่าออกนอกชุมชน เนื่องจากต้องอาศัยสินค้าจากภายนอกชุมชน</p> <p>๒. ควรมีรูปแบบการจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนตั้งแต่เกิด เจ็บ เสียชีวิต</p> <p>- โครงการห้องแล้งไขเพื่อให้ทารกแรกคลอดมีน้ำหนักเกิน ๓กิโลกรัม โดยต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์</p> <p>๓. ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน เช่น คนด้อยโอกาส คนพิการ คนสูงอายุ</p> |
| ๙. ค่าซื้อข้าวของชาวนา                   | ๑. ขาดการรวมกลุ่มผลิต-ขาย                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ๑๐. เงินออมสูง                           | ๑. รายจ่ายทั่วไปสูง<br>๒. ดอกเบี้ยนอกระบบสูงกว่า           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ๑๑. คนด้อยโอกาสและคนพิการ                | ๑. ไม่มีระบบการดูแลสมาชิกด้อยโอกาสและคนพิการในชุมชน        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| ๑๒. การขายสินค้าในชุมชน                  | ๑. ปริมาณการขายน้อย สินค้าไม่ครบ ไม่หลากหลาย               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

ในการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามมิติการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลจากบัญชีครัวเรือน สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับรายรับ-รายจ่าย ทั้งในระดับครัวเรือน หน่วยผลิต หรือผู้ประกอบการ สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถประกอบอาชีพด้วยความมีเหตุผล ความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรมด้วยการประกอบสัมมาอาชีพ โดยเฉพาะ “ความรู้” เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต้องมีความรู้ ความชำนาญในอาชีพของตน ดังนั้นหากมีความรู้ที่ถูกต้องก็สามารถวางแผนการลงทุนได้อย่างมีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนและปรับปรุงการประกอบอาชีพต่อไปได้ รู้ว่าควรจะทำอย่างไรบ้าง เช่น ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ออมเงิน ปรังลด หรือปลดหนี้ได้อย่างไร

๒. **สังคมและวัฒนธรรม** มุ่งเน้นการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างปัจเจกบุคคล สังคม และการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมที่ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ที่สำคัญคือ เพื่อให้รู้จัก “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน” เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนมีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เนื่องจากมีความเข้าใจในเหตุผลทำให้เกิดมีภูมิคุ้มกันที่ดี บนฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะการรู้จักความพอดีหรือความพอประมาณอันเป็นกฎธรรมชาติที่มีเป้าหมายหลักนั้น สามารถนำไปสู่การเสียสละแบ่งปัน และช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่มีความสุขสำหรับทุก ๆ คน

๓. **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า เช่น น้ำดีใส่น้ำเสีย โครงการแก้มลิง การปลูกหญ้าแฝก การถลุงดิน การปลูกป่าสามอย่างประโยชน์สออย่าง การใช้ฝักตบขวาเพื่อแก้ปัญหาหน้าเสีย การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (Check Dam) การใช้พลังงานทางเลือกและพลังงานทดแทนจากเตาชีวมวล แก๊สชีวภาพ เป็นต้น โดยกิจกรรมดังกล่าวมีการใช้ภูมิปัญญา ความรอบรู้ ความมีเหตุผล เน้นความประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด โดยให้ความสำคัญกับภูมิสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ถือเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม หรือการทำงานที่ไม่ติดตำรา รวมถึงการสร้างจิตสำนึกและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการตนเองด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง

๔. **การเรียนรู้** มุ่งการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะต้องพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เช่น พัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากลและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่หลากหลาย การส่งเสริมการใช้และการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก และภาษาประเทศเพื่อนบ้าน การเรียนรู้วัฒนธรรม การเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนในกลุ่มประเทศอาเซียน เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น โดยใช้สถาบันทางสังคม สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันชุมชนในการร่วมกันป้อนเพาะและหล่อหลอมเด็ก เยาวชน และคนไทยให้เป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน

๕. **สุขภาพ** เป็นการพัฒนาสุขภาพทุกด้านทุกมิติให้มุ่งสู่ทิศทางเดียวกันเพื่อสร้าง “ระบบสุขภาพพอเพียง” ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่ระบบสุขภาพพอเพียง เพื่อสร้างสุขภาพดี บริการดี สังคมดี ชีวิตมีความสุขอย่างพอเพียง” โดยมุ่งเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงระบบสุขภาพที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม เช่น การส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัยอย่างทั่วถึงได้มาตรฐานและมีคุณภาพ การเตรียมความพร้อมของพ่อแม่

ก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอดในด้านอาหารศึกษา การเพิ่มสวัสดิการชุมชนใน การเลี้ยงดูบุตร การใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาโรคและการป้องกันโรคเพื่อลดรายจ่ายยาแผนปัจจุบัน ฯลฯ

#### ขั้นตอนที่ ๔ การวางแผนพัฒนาชุมชน มีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ

การวางแผนพัฒนาชุมชน ควรมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยนำแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ได้จากการวิเคราะห์”จุดอ่อน” , “ปัญหา” “โอกาส” และ“อุปสรรค” โดยมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาว่า ประเด็นปัญหาใดของชุมชนควรต้องเริ่มก่อน – หลัง ซึ่งสามารถใช้กระบวนการระดมความคิดในเวทีต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อสรุปประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาชุมชน ประกอบกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักในการประสานงานทรัพยากรด้านคน งบประมาณเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาของชุมชน

#### ขั้นตอนที่ ๕ การดำเนินงานตามแผน

การดำเนินงานตามแผน โดยนำโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาชุมชนไปสู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน ทั้งนี้ในด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เป็นต้น เนื่องจากแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

#### ขั้นตอนที่ ๖ การติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผล สามารถนำผลการดำเนินงานมาเปรียบเทียบกับชุมชนของท่านมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง โดยสามารถนำตัวชี้วัดข้างล่างนี้มาวิเคราะห์ชุมชนได้ สำหรับตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสังเคราะห์จากแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชน สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม และเกณฑ์การให้คะแนนการประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานประสานงานอันเนื่องมาโครงการพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ซึ่งสามารถใช้ตัวชี้วัดเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ชุมชนได้ดังนี้



### ด้านเศรษฐกิจ

#### ระดับครัวเรือน

##### ความพอประมาณ

๑. มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในระดับครัวเรือน
๒. มีการวางแผนการใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่ายอย่างเหมาะสมในระดับครัวเรือน เช่น การสร้างรายได้ การลดรายจ่าย
๓. เปรียบเทียบการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค / รายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงต่อครัวเรือน
๔. จำนวนหนี้สินของครัวเรือน
๕. มูลค่าปุ๋ยเคมีนำเข้าต่อรายได้รวมของครัวเรือน

#### ระดับชุมชน

##### ความพอประมาณ

๑. มีการส่งเสริมให้มีการผลิตเพื่อการบริโภคในชุมชน หากมีเหลือจึงจำหน่าย
๒. มีการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตเป็นลำดับขั้นตอน
๓. มีการสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการออมเงิน
๔. ชุมชนมีความหลากหลายด้านการผลิต อาชีพหลักอาชีพรอง ตลาดหลัก ตลาดรอง เพื่อลดความเสี่ยง
๕. สัดส่วนของรายได้รวมของชุมชนในสาขาเกษตรต่อสัดส่วนรายได้รวมของชุมชน
๖. สัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สิน
๗. สัดส่วนการใช้พลังงานต่อรายได้รวมของชุมชน



๘. ดัชนีการกระจายรายได้
๙. สัดส่วนรายได้รวมของชุมชนสาขาเกษตรต่อประชากรในสาขาเกษตรเทียบกับรายได้รวมของชุมชนนอกสาขาเกษตรต่อประชากรนอกสาขาเกษตร
๑๐. มูลค่าปุ๋ยเคมีนำเข้าต่อรายได้รวมของชุมชนสาขาเกษตร

### ความมีเหตุผล

๑๑. มีการจัดตั้งกองทุนของชุมชน และความร่วมมือในการจัดตั้งของคนในชุมชน

### ด้านสังคมและวัฒนธรรม

#### ความมีภูมิคุ้มกัน

๑. มีเครือข่ายร่วมมือช่วยเหลือแบ่งปันกันภายในชุมชน
๒. มีการสำรวจและเก็บข้อมูลทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์การพัฒนาและการติดตามประเมินผลการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และเป็นระบบในชุมชน
๓. มีกิจกรรมเสริมสร้างให้เกิดครอบครัวที่อบอุ่นตลอดจนให้ความสำคัญกับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน
๔. มีกลุ่มอาสาสมัครที่จะทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมส่วนรวมด้วยจิตอาสาในชุมชน
๕. มีการสร้างคนในหลายช่วงอายุให้มีศักยภาพในการเป็นผู้นำภายในชุมชน
๖. มีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน/หรือข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณีเพื่อให้เกิดความสงบสุข
๗. มีคุณธรรม/จริยธรรมชุมชนประเพณีดินและปฏิบัติร่วมกันในการดำรงชีวิต
๘. มีคนในหมู่บ้าน /ชุมชนปฏิบัติตนเพื่อลด ปลอดภัย
๙. คนในชุมชนยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย /มีความตื่นตัวและรู้จักรักษาสีหน้า และเสรีภาพทางการเมืองและในฐานะพลเมืองของประเทศ
๑๐. มีการสร้างงานภายในชุมชน เพื่อป้องกันการอพยพแรงงานในชุมชน
๑๑. ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น อาชีพ พลังงาน การเงิน
๑๒. สัดส่วนของครัวเรือนในชุมชนที่นำเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้
๑๓. มีจุดเด่นในการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชุมชน
๑๔. มีกิจกรรมของชุมชนที่เป็นการส่งเสริม และขยายผลให้ชุมชนอื่นๆ ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๑๕. จำนวนการเกิดคดีความ
๑๖. จำนวนคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ
๑๗. จำนวนคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

๑๘. จำนวนคดีที่ถูกร้องเรียนจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
๑๙. จำนวนเด็กที่ถูกทอดทิ้ง
๒๐. จำนวนผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง
๒๑. จำนวนผู้พิการที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่
๒๒. จำนวนหย่าร้าง
๒๓. จำนวนคน ไร้ที่พึ่ง เร่ร่อน คนขอทาน
๒๔. คะแนนภาพลักษณ์คอร์ปชั่นของประเทศไทย
๒๕. จำนวนงบประมาณของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่นที่ใช้เพื่อการส่งเสริมงานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

### ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

#### ความมีเหตุผล

๑. มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน
๒. มีการส่งเสริมให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ติดตามประเมินผลของชุมชน
๓. มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน
๔. มีการจัดทำแผนชุมชนจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน
๕. มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
๖. มีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้าน/ชุมชนเรียนรู้ เข้าใจ และนำหลักการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต
๗. มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน
๘. มีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนาในระดับกลุ่มและ/หรือระดับหมู่บ้านเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ

#### ความมีภูมิคุ้มกัน

๙. มีกิจกรรมให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมและจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในชุมชน
๑๐. อัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับประถมศึกษาในชุมชน
๑๑. อัตราการศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชน
๑๒. จำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในชุมชน
๑๓. จำนวนบุคคลที่มีการเรียนรู้โดยผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน
๑๔. สัดส่วนของค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาต่อรายได้รวมของชุมชน

### ความรู้คู่คุณธรรม

๑๕. มีการจัดเวทีประชาคมกิจกรรมที่สืบเนื่องจากการดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

๑๖. มีการส่งเสริมและพัฒนาวัดหรือศาสนสถานหรือแหล่งเรียนรู้ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้แนวทางการส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรม เพื่อให้โครงการนี้เป็นต้นแบบในการขยายผลในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนในชุมชน

๑๗. มีศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นที่ศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไปในชุมชน

๑๘. มีการรวบรวมและจัดทำเอกสารหมู่บ้านเพื่อการเผยแพร่ความรู้

๑๙. มีครูภูมิปัญญาชาวบ้านหลายด้านที่ถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ แนวทางการทำงาน ประสบการณ์ และกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ สู่ชุมชน

๒๐. มีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเองคนในหมู่บ้าน “คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”

### ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

#### ความมีเหตุผล

๑. รู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบ ตลอดจนเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน

๒. มีการเลือกประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรในชุมชน

๓. ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนต่อประชากร

๔. ปริมาณของเสียอันตราย

๕. ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อ GDP

#### ความมีภูมิคุ้มกัน

๖. มีการปลูกป่า ปลูกต้นไม้ยืนต้นตามที่สาธารณะในชุมชน

๗. มีระบบการจัดการขยะที่ดีในชุมชน

๘. มีแผนปฏิบัติในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

๙. มีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย กับกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

๑๐. มีการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชนหมู่บ้านมีกระบวนการส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านเรียนรู้ ทดลอง และเลือกใช้พลังงานทดแทนต่างๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสภาพเศรษฐกิจ

๑๑. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ

๑๒. ดัชนีคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง

## ความรู้คู่คุณธรรม

๑๓. มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านมีกระบวนการเรียนรู้พัฒนา และจัดการการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้ อย่างยั่งยืน

## ด้านสุขภาวะ

### ความมีภูมิคุ้มกัน

๑. จำนวนสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่ดีเยี่ยมเจ็บป่วย
๒. จำนวนผู้ป่วยทางจิต
๓. สัดส่วนของสมาชิกในครอบครัวผู้ไม่ติดสุรา
๔. จำนวนผู้ป่วยโรคระบบทางเดินหายใจ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจในมิติการพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการจัดทำแผนชุมชน เนื่องจากการจัดทำแผนชุมชนมีการจัดทำโดยแบ่งหมวดเป็นมิติต่าง ๆ ดังนั้นชุมชนสามารถนำแนวทางการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของชุมชน แนวทางการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม และการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ รวมถึงการประเมินชุมชนว่าตนเองได้ดำเนินการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดการเป็นชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ สำหรับแนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพึ่งตนเองของชุมชน ความเข้มแข็งชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน และการพัฒนาที่มีความสมดุล และยั่งยืนของชุมชนต่อไป

## รายการอ้างอิง

สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม. ๒๕๕๒. **แผนที่เดินทาง (Road Map) เศรษฐกิจ**

**พอเพียง.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**

. [Online]. Available from [http://pikul.lib.ku.ac.th/FullText\\_SE/SE๐๑๐๑๙๑.mht](http://pikul.lib.ku.ac.th/FullText_SE/SE๐๑๐๑๙๑.mht)

[๒๐๑๑, Jan ๑๕]. , ๒๕๕๔

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **หลักเกณฑ์**

**การพิจารณา** . [Online]. Available from

<http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/SufficiencyEconomy.aspx?p=๒๕> [๒๐๑๐, June

๒๓]. , ๒๕๕๓

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. **คู่มือ**

**การประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ ๒ .**

[Online]. Available. <http://๑๒๒.๑๕๕.๐.๑๑๔/enough๒/web/Download.aspx> [๒๐๑๐,

June ๒๓]. ๒๕๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

**การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านเกษตรกรทฤษฎีใหม่.** กรุงเทพฯ.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เทพเพ็ญวานิสย์. ๒๕๕๓.

## ภาคผนวก

### รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

“การวิเคราะห์ข้อมูลบัญชีครัวเรือนนำไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนชุมชน”

|                             |                                                 |
|-----------------------------|-------------------------------------------------|
| ๑. คุณตรา เหมโคกน้อย        | องค์การบริหารส่วนตำบลนาทอน                      |
| ๒. คุณสมภาพ พานทอง          | ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์<br>การเกษตร (ธกส.) |
| ๓. คุณณรงค์ บุญขวัญ         | ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือน           |
| ๔. คุณถัน จุลนวล            | องค์การบริหารส่วนตำบลควนบุรี                    |
| ๕. คุณปวัน พรหมพิทักษ์      | กระทรวงมหาดไทย                                  |
| ๖. คุณสิทธิพงษ์ มาเอียด     | ศูนย์ประสานงานภาคีเครือข่ายองค์กร<br>ชุมชน      |
| ๗. คุณชूरีย์ เทียบประทีป    | องค์การบริหารส่วนตำบลคลองน้อย                   |
| ๘. คุณชนิษฐา รัชชัย         | องค์การบริหารส่วนตำบลเขาถ่าน                    |
| ๙. คุณคณะพัฒน์ ทองคำ        | องค์การบริหารส่วนตำบลบางจาก                     |
| ๑๐. คุณเฉลิมพล บุญญา        | โครงการ NGO                                     |
| ๑๑. คุณนงเยาว์ สานตะ        | องค์การบริหารส่วนตำบลแสนตอ                      |
| ๑๒. คุณรังสรรค์ น้อยท่าช้าง | ภาคประชาชน                                      |
| ๑๓. คุณบังอร ศรีมารักษ์     | องค์การบริหารส่วนตำบลหัวถนน                     |
| ๑๔. คุณยุทธภูมิ ใจสุวรรณ    | องค์การบริหารส่วนตำบลอ่างทอง                    |
| ๑๕. คุณเมฆินทร์ สายสี       | องค์การบริหารส่วนตำบลนาบัว                      |
| ๑๖. คุณสุวรรณา เมืองพระฝาง  | โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาบัว                |
| ๑๗. คุณเสถียร บุระชัย       | มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี                          |
| ๑๘. คุณอมรชัย ว่องไวสกุล    | ภาคประชาสังคม                                   |
| ๑๙. คุณเสนอ นราผล           | ภาครัฐ                                          |
| ๒๐. คุณสณิทยั ผ้าแพ         | นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง                 |
| ๒๑. คุณชัยวัฒน์ โยธายุทธ    | องค์การบริหารส่วนตำบลไทยเจริญ                   |
| ๒๒. คุณสม นาสอัน            | สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์               |
| ๒๓. คุณรพีพัฒน์ มหาโคตร     | องค์การบริหารส่วนตำบลนาคู่                      |
| ๒๔. คุณสม เจาะจง            | เทศบาลตำบลเมืองยาง                              |
| ๒๕. คุณประยูร คำทอง         | ภาคประชาชน                                      |

|                            |                                |
|----------------------------|--------------------------------|
| ๒๖. คุณฉลวย โสภิพัฒน์      | ภาคประชาชน                     |
| ๒๗. คุณนิพนธ์ สว่างทองกลาง | องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง   |
| ๒๘. คุณทนงศักดิ์ ใจสบาย    | มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม        |
| ๒๙. คุณบุญเรือง ปาแสนกุล   | สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย |
| ๓๐. คุณนกน้อย สีนวล        | สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย |
| ๓๑. คุณสมหมาย เจือจาน      | เทศบาลตำบลบางซุด               |
| ๓๒. คุณพัชรดนัย ปาชะ       | องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยหมั่น |
| ๓๓. คุณประทีป วิเศษศรี     | องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหม้อ   |
| ๓๔. คุณนิคม บุญกมฺติ       | องค์การบริหารส่วนตำบลดงขวาง    |

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์  
“การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อวางแผนชุมชน

- |                 |            |                                                                     |
|-----------------|------------|---------------------------------------------------------------------|
| ๑. คุณสมพงษ์    | สุทธิวงษ์  | หัวหน้าโครงการจังหวัดอุทัยธานี                                      |
| ๒. คุณเสรี      | จัญพริก    | ประธานมูลนิธิกองทุนชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน                     |
| ๓. คุณเนตรดาว   | ยังยุบล    | ผู้จัดการภาคกลางของสถาบันการจัดการทางสังคม                          |
| ๔. คุณอุกฤษฏ์   | อิสมาแอล   | แกนนำในการพัฒนาของชุมชน ,<br>ที่ปรึกษาป่าชายเลน ศูนย์วิจัยป่าชายเลน |
| ๕. คุณยุพิน     | ขำนิล      | เลขาธิการสมาคมพัฒนาผู้ประกอบการ                                     |
| ๖. คุณประยงค์   | รณรงค์     | ปราชญ์ชาวบ้าน                                                       |
| ๗. คุณอนุชา     | แหลมทุร    | คณะทำงานจังหวัดพิษณุโลก                                             |
| ๘. คุณสุคนทิพย์ | รักแก้ว    | รองผู้อำนวยการโครงการจัดการ<br>ทรัพยากรธรรมชาติไทยองค์กรชุมชนภาคใต้ |
| ๙. คุณพิษณุ     | ไชยมงคล    | ผู้ประสานงานภาค/หัวหน้าโครงการสนับสนุนภาค                           |
| ๑๐. พระมหาสุภาพ | พุทธวิริโย | พระสงฆ์                                                             |



รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม  
“คู่มือการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

- |                              |                                                                                          |
|------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| ๑. ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์     | คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่                                                      |
| ๒. รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ | คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์                                               |
| ๓. คุณณรงค์ คงมาก            | ผู้ประสานงานภาคใต้                                                                       |
| ๔. คุณสุวรรณา เมืองพระฝาง    | โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาบัว                                                         |
| ๕. คุณนภน้อย สีนวล           | สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย                                                           |
| ๖. คุณยุพิน ขำนิล            | เลขาธิการสมาคมพัฒนาผู้ประกอบการ                                                          |
| ๗. คุณศรีนิตย์ บุญทอง        | สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ<br>อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) |
| ๘. นายสมบุรณ์ วงศ์กาด        | สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ<br>อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) |
| ๙. คุณเกียรติพงศ์ เกตุลอย    | ผู้นำชุมชนเขตไพเราะ พระโขนง กทม. (ได้รับรางวัลจาก<br>โครงการของ กปร.)                    |
| ๑๐. คุณเนตรดาว ยี่ยุบล       | ผู้จัดการภาคกลางของสถาบันการจัดการทางสังคม                                               |

